



Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik

Sammanfattning

Utrikesutskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik till handlingarna. Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår alla motionsyrkanden som behandlas i betänkandet, med hänvisning till pågående arbete.

I betänkandet finns 31 reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2016/17:62 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik.

Sju yrkanden i följdmotioner.

Cirka 120 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2015/16 och 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning.....	9
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	9
Utskottets överväganden.....	10
Mål- och resultatuppföljning	10
Övergripande frågor om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer	11
FN och de mänskliga rättigheterna	15
Demokratiska politiska institutioner och processer samt det civila samhällets utrymme m.m.....	19
Yttrandefrihet m.m. på internet	23
Jämställdhet	25
Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.....	29
Barnets rättigheter	32
Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter.....	35
Religions- och övertygelsefrihet.....	37
Mänskliga rättigheter i arbetslivet	41
Folk rätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottmålsdomstolen m.m.	44
Övriga yrkanden	48
Reservationer	50
1. Mål- och resultatuppföljning, punkt 1 (M, C, L, KD)	50
2. Övergripande frågor om mänskliga rättigheter, punkt 2 (M, C)	51
3. Övergripande frågor om mänskliga rättigheter, punkt 2 (SD)	51
4. Övergripande frågor om mänskliga rättigheter, punkt 2 (L).....	52
5. EU-delegationens och svenska ambassaders arbete med demokrati och mänskliga rättigheter, punkt 3 (C, L).....	53
6. Rättsstatens principer inom utrikespolitiken, punkt 4 (C, L)	54
7. FN och de mänskliga rättigheterna, punkt 5 (V).....	54
8. FN och de mänskliga rättigheterna, punkt 5 (KD).....	56
9. Demokratiska politiska institutioner och processer samt det civila samhällets utrymme m.m., punkt 6 (SD)	57
10. Demokratiska politiska institutioner och processer samt det civila samhällets utrymme m.m., punkt 6 (C, KD).....	58
11. Demokratiska politiska institutioner och processer samt det civila samhällets utrymme m.m., punkt 6 (L).....	59
12. Yttrandefrihet m.m. på internet, punkt 7 (M, C, L, KD).....	60
13. Övergripande om kvinnors rättigheter och jämställdhet, punkt 8 (M, KD)	61
14. Övergripande om kvinnors rättigheter och jämställdhet, punkt 8 (SD)	62
15. Övergripande om kvinnors rättigheter och jämställdhet, punkt 8 (C, L).....	63
16. FN-resolution om kvinnor och demokratiseringsprocesser, punkt 9 (L).....	64
17. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, punkt 10 (SD)	65
18. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, punkt 10 (C, L)	66

19. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, punkt 10 (V)	66
20. Barnets rättigheter, punkt 11 (SD).....	68
21. Barnets rättigheter, punkt 11 (V).....	69
22. Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter, punkt 12 (M, C, L, KD).....	70
23. Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter, punkt 12 (V)	71
24. Religions- och övertygelsefrihet, punkt 13 (SD)	73
25. Religions- och övertygelsefrihet, punkt 13 (V)	74
26. Religions- och övertygelsefrihet, punkt 13 (L).....	75
27. Religions- och övertygelsefrihet, punkt 13 (KD)	76
28. Mänskliga rättigheter i arbetslivet, punkt 14 (V).....	77
29. Folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottnålsdomstolen m.m., punkt 15 (M)	79
30. Folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottnålsdomstolen m.m., punkt 15 (V).....	80
31. Folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottnålsdomstolen m.m., punkt 15 (KD)	81
Särskilt yttrande	82
Folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottnålsdomstolen m.m., punkt 15 (C).....	82
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	83
Skrivelsen.....	83
Följdmotionerna	83
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	84
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	89
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avslås av utskottet i förslagspunkt 16	96

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Mål- och resultatuppföljning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkande 3,

2016/17:3589 av Sofia Damm m.fl. (KD),

2016/17:3593 av Karin Enström m.fl. (M) och

2016/17:3596 av Kerstin Lundgren (C).

Reservation 1 (M, C, L, KD)

2. Övergripande frågor om mänskliga rättigheter

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 4,

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 3 och

2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkandena 1 och 4.

Reservation 2 (M, C)

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (L)

3. EU-delegationers och svenska ambassaders arbete med demokrati och mänskliga rättigheter

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2264 av Birgitta Ohlsson m.fl. (FP) yrkande 5 och

2016/17:1066 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4.

Reservation 5 (C, L)

4. Rättsstatens principer inom utrikespolitiken

Riksdagen avslår motion

2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkande 2.

Reservation 6 (C, L)

5. FN och de mänskliga rättigheterna

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2714 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 8,

2016/17:48 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 22–27 och

2016/17:3208 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 12.

Reservation 7 (V)

Reservation 8 (KD)

6. Demokratiska politiska institutioner och processer samt det civila samhällets utrymme m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 5,
2015/16:2264 av Birgitta Ohlsson m.fl. (FP) yrkandena 1, 3, 6 och 7,
2016/17:464 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2016/17:1066 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1, 5 och 7 samt
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 21.

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (C, KD)

Reservation 11 (L)

7. Yttrandefrihet m.m. på internet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 7 och
2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 12 (M, C, L, KD)

8. Övergripande om kvinnors rättigheter och jämställdhet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 1 och 4,
2015/16:2714 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 11,
2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 5,
2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 4 och 38 samt
2016/17:3208 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19.

Reservation 13 (M, KD)

Reservation 14 (SD)

Reservation 15 (C, L)

9. FN-resolution om kvinnor och demokratiseringsprocesser

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 6 och
2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8.

Reservation 16 (L)

10. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 6, 8 och 9,
2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6,
2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 3,
2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6 samt
2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4.

Reservation 17 (SD)

*Reservation 18 (C, L)**Reservation 19 (V)***11. Barnets rättigheter**

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1, 7 och 10,

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 7,

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 7 och

2016/17:2504 av Jeff Ahl m.fl. (SD) yrkande 15.

*Reservation 20 (SD)**Reservation 21 (V)***12. Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter**

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6,

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1, 4, 5, 17 och 18,

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22 och

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 5.

*Reservation 22 (M, C, L, KD)**Reservation 23 (V)***13. Religions- och övertygelsefrihet**

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:82 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–4,

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 8,

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 8,

2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 5,

2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 3 och 6,

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 8,

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 och

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19.

*Reservation 24 (SD)**Reservation 25 (V)**Reservation 26 (L)**Reservation 27 (KD)***14. Mänskliga rättigheter i arbetslivet**

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 11 och

2016/17:1195 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1, 2, 7, 8 och 11–13.

*Reservation 28 (V)***15. Folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottmålsdomstolen m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25,
2016/17:48 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 14,
2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 21,
2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 27 och
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 10.

Reservation 29 (M)

Reservation 30 (V)

Reservation 31 (KD)

16. Övriga yrkanden

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:200 av Mathias Sundin (FP),
2015/16:810 av Lena Hallengren m.fl. (S),
2015/16:1082 av Jan R Andersson (M),
2015/16:1246 av Elisabeth Svantesson (M),
2015/16:1442 av Monica Green (S) yrkandena 2 och 3,
2015/16:1592 av Annika Lillemets m.fl. (MP),
2015/16:2163 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S),
2015/16:2301 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M),
2015/16:2330 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 1,
2015/16:2698 av Tuve Skånberg (KD) yrkandena 1 och 2,
2015/16:2708 av Tuve Skånberg och Mikael Oscarsson (båda KD)
yrkandena 1, 2, 4 och 5,
2016/17:90 av Caroline Szyber (KD) yrkande 1,
2016/17:91 av Caroline Szyber (KD) yrkande 2,
2016/17:136 av Amineh Kakabaveh (V) yrkandena 1, 7 och 9,
2016/17:986 av Lena Hallengren m.fl. (S),
2016/17:1055 av Annika Lillemets och Valter Mutt (båda MP),
2016/17:1923 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 1 och
2016/17:2349 av Börje Vestlund (S).

17. Skrivelse 2016/17:62 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik

Riksdagen lägger skrivelse 2016/17:62 till handlingarna.

Stockholm den 4 maj 2017

På utrikesutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Olle Thorell (S), Sofia Arkelsten (M), Markus Wiechel (SD), Margareta Cederfelt (M), Pyry Niemi (S), Kerstin Lundgren (C), Pernilla Stålhammar (MP), Göran Pettersson (M), Krister Örnfjäder (S), Björn Söder (SD), Birgitta Ohlsson (L), Hans Linde (V), Sofia Damm (KD), Maria Andersson Willner (S), Emilia Töyrä (S) och Jamal Mouneimne (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utrikesutskottet behandlar i princip under varje riksmöte ett betänkande om mänskliga rättigheter. I betänkande 2014/15:UU15 behandlade utskottet mänskliga rättigheter i ett multilateralt perspektiv. I betänkande 2015/16:UU15 behandlade utskottet situationen i ett antal enskilda länder när det gäller de mänskliga rättigheterna. I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2016/17:62 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik. Fyra följdmotioner har lämnats in med anledning av skrivelsen. Utöver följdmotionerna behandlas i betänkandet även tematiska motioner om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer från allmänna motionstiden 2015/16 och 2016/17.

Mänskliga rättigheter och demokrati tas genomgående upp till diskussion under utskottets inkommande och utgående besök och resor. När det gäller inkommande besök under pågående riksmöte kan nämnas att utskottet den 7 december 2016 tog emot kommissionär Iván Velásquez från den svenskstödda internationella kommissionen mot straffrihet i Guatemala (CICIG). Under det pågående riksmötet har utskottet även kallat utrikesminister Margot Wallström för att redogöra för regeringens skrivelse 2016/17:62. Denna föredragning ägde rum den 23 februari 2017.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för ambitioner och prioriteringar vad gäller arbetet för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik. Skrivelsen redogör för utvecklingen i omvärlden samt vilka instrument som står till förfogande för Sveriges agerande. Skrivelsen fastslår att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer ska genomsyra hela den svenska utrikespolitiken. Skrivelsen fastslår också att Sverige ska vara ledande globalt i att främja, förebygga och påverka utvecklingen på dessa tre områden.

Utskottets överväganden

Mål- och resultatuppföljning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en ny skrivelse om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Jämför reservation 1 (M, C, L, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkande 3 anförs att regeringen ska återkomma i en skrivelse med klara prioriteringar och mål som är möjliga för riksdagen att följa upp.

I kommittémotion 2016/17:3589 av Sofia Damm m.fl. (KD) anförs att regeringen ska återkomma i en skrivelse med klara prioriteringar och mål som är möjliga för riksdagen att följa upp.

I kommittémotion 2016/17:3593 av Karin Enström m.fl. (M) anförs att regeringen ska återkomma i en skrivelse med klara prioriteringar och mål som är möjliga för riksdagen att följa upp.

I motion 2016/17:3596 av Kerstin Lundgren (C) anförs att regeringen ska återkomma i en skrivelse med klara prioriteringar och mål som är möjliga för riksdagen att följa upp.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla vikten av att aktivt arbeta för att stärka respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer och att detta arbete även i fortsättningen ska vara en av de främsta prioriteringarna i utrikespolitikens samtliga delar. Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är dessutom grundförutsättningar för genomförandet av de nya globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Utskottet konstaterar att den senaste skrivelsen om mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik överlämnades till riksdagen 2007 (skr. 2007/08:109, bet. 2007/08:UU9) och välkomnar att regeringen – i tider då det har blivit allt vanligare att grundläggande värderingar om de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatens principer ifrågasätts – har överlämnat en skrivelse till riksdagen om regeringens internationella arbete på detta centrala område.

Utskottet påminner om betänkande 2007/08:UU9 där utskottet framhöll vikten av ett resultatinriktat arbete för de mänskliga rättigheterna med målet att de mänskliga rättigheterna efterlevs fullt ut av alla stater. Utskottet anförde

i betänkandet också att arbetet för mänskliga rättigheter ska genomsyra alla områden inom utrikespolitiken och sambandet stärkas mellan mänskliga rättigheter, demokrati och utveckling byggd på rättsstatens principer. Utskottets uppfattning ligger fast. Utskottet kan konstatera att regeringen i skrivelsen anger en tydlig ambition att skydda och främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer på ett integrerat och ömsesidigt förstärkande sätt. Utskottet noterar att det i skrivelsen anges att den är nära kopplad till skrivelse 2016/17:60 Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd, som behandlats av utskottet i betänkande 2016/17:UU11. Utskottet kan vidare konstatera att regeringen i skrivelsen lyfter fram inkluderande demokratiska samhällen, lika rättigheter för alla och trygghet, rättvisa och ansvar och inom ramen för respektive område identifierar ett antal specifika frågor för vilka det i punktform framgår hur regeringen avser att agera. Vikten av ett integrerat angreppssätt och en rättighetsbaserad utrikespolitik framhålls också. Utskottet konstaterar vidare att regeringen i skrivelsen redogör för ett antal arenor och verktyg för att genomföra politiken. Utskottet konstaterar slutligen att utrikesministern, i samband med en föredragning för utskottet den 23 februari 2017, anförde att uppföljningen av strategins genomförande sker löpande inom ramen för både bilaterala och multilaterala dialoger och processer.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2016/17:3585 (L) yrkande 3, 2016/17:3589 (KD), 2016/17:3593 (M) och 2016/17:3596 (C).

Övergripande frågor om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som berör övergripande frågor om mänskliga rättigheter, EU-delegationers och svenska ambassaders arbete med demokrati och mänskliga rättigheter och rättsstatens principer inom utrikespolitiken med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 2 (M, C), 3 (SD), 4 (L), 5 (C, L) och 6 (C, L).

Skrivelsen

I regeringens skrivelse anförts genomgående att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är nära sammankopplade och ömsesidigt förstärkande, och det framhålls att en internationell rättsordning baserad på mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer ständigt måste värnas.

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 1 anförs att de sociala och ekonomiska rättigheterna bör prioriteras i högre grad i arbetet med mänskliga rättigheter i utvecklingsländer. I yrkande 2 framhålls vikten av att verka för att fler stater lever upp till FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter. I kommittémotion 2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 presenteras samma förslag som i motsvarande yrkanden i motion 2015/16:2109.

I kommittémotion 2015/16:2264 av Birgitta Ohlsson m.fl. (FP) yrkande 5 anförs att svenska ambassader tydligare bör prioritera arbetet för att främja demokrati och mänskliga rättigheter och att Sverige bör påverka EU-delegationer världen över att göra detsamma. Detta återkommer i partimotion 2016/17:1066 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4.

I kommittémotion 2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 4 framhålls bl.a. att tillväxt och välbefinnande har kunnat skapas i länder där medborgerliga och politiska rättigheter respekteras. Motionärerna anser därför att fokus måste ligga på att främja respekten för de medborgerliga och politiska rättigheterna för att på så sätt skapa förutsättningar för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Detta upprepas i kommittémotion 2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 3.

I kommittémotion 2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkande 1 anförs att medborgerliga och politiska rättigheter ska prioriteras före de sociala och kulturella rättigheterna. I yrkande 2 framhålls att ett fritt domstolsväsen, tillgång till rättvis prövning och frånvaro av korruption är centrala element i en fungerande rättsstat och måste framhållas i arbetet med att främja rättsstatens principer inom utrikespolitiken. I yrkande 4 anförs att regeringen ska återinföra utrikesförvaltningens årliga granskningar av de mänskliga rättigheterna i enskilda länder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer har stärkts i ett långsiktigt perspektiv men ser samtidigt med oro på en global utveckling där de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatens principer ifrågasätts allt oftare. Den negativa utvecklingen på global nivå bekräftas i rapporten Freedom in the World 2017. I rapporten bedömer organisationen Freedom House att respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer under 2016 försämrades för elfte året i rad.

Utskottet framhåller att värnandet av de mänskliga rättigheterna är en hörnsten i Sveriges samlade utrikespolitik. De mänskliga rättigheterna är en central del av folkkrätten och en förutsättning för upprätthållandet av fred och säkerhet samt för en rättvis, jämställd och hållbar utveckling. Utskottet upprepar att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer också är grundförutsättningar för genomförandet av Agenda 2030.

De mänskliga rättigheterna är centrala såväl i definition som i upprätthållandet av demokrati och rättsstatens principer. Samtidigt är de beroende av demokratiska och rättsstatliga system för att kunna åtnjutas fullt ut. Utskottet instämmer därför i vad som anförs i skrivelsen om att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer måste behandlas integrerat. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet att regeringen i skrivelsen framhåller vikten av att oförtröttligt arbeta för att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatens principer inom utrikespolitikens samtliga delar – dvs. inom utrikes- och säkerhetspolitiken, det internationella utvecklingssamarbetet och handels- och främjandepolitiken. Utskottet framhåller att detta är särskilt viktigt i ljuset av den oroande utveckling där dessa värden ifrågasätts i ökande grad.

FN:s generalförsamling antog 1948 den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. I förklaringens första artikel slås principen om alla människors lika värde och rättigheter fast. I den allmänna förklaringens inledning slås det vidare fast att de mänskliga rättigheterna skyddas genom rättsstatens principer samt att var och en har rätt att delta i sitt lands styre, direkt eller genom fritt valda ombud. Sedan FN:s allmänna förklaring antogs har dess grundläggande normer slagits fast i ett antal folkrättsligt bindande konventioner. Den allmänna förklaringen har stått som utgångspunkt för FN:s konventioner från 1966 om de medborgerliga och politiska respektive de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna samt för såväl FN:s specialkonventioner som de regionala konventionerna om mänskliga rättigheter.

I linje med vad som slogs fast vid världstoppmötet 1993 och som bekräftades vid världstoppmötet 2005, och i likhet med vad utskottet framfört i ett flertal betänkanden (t.ex. bet. 2012/13:UU15 och 2014/15:UU15), är utskottets uppfattning att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och ömsesidigt samverkande. Detta innebär att de mänskliga rättigheterna gäller lika för alla människor och ska tolkas på samma sätt i alla länder oavsett tradition eller kultur (universalitet) och att de medborgerliga, politiska, ekonomiska och sociala rättigheterna är lika viktiga och förstärker varandra (odelbara och ömsesidigt samverkande). Eftersom alla mänskliga rättigheter har samma värde kan stater inte sälla bland sina folkrättsliga åtaganden, och ingen regering kan hävda särskilda förhållanden som tradition, kultur eller religion som ursäkt för att kränka de mänskliga rättigheterna. Utskottet konstaterar i detta sammanhang att det i skrivelsen anförs dels att Sverige traditionellt har värnat de medborgerliga och politiska rättigheterna såsom yttrande-, åsikts- och föreningsfrihet, dels att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna som rätten till utbildning, rätten till hälsa och fackliga rättigheter tillmäts en större betydelse än tidigare.

I en motion framhålls att ett fritt domstolsväsen, tillgång till rättvis prövning och frånvaro av korruption är centrala element i en fungerande rättsstat och måste framhållas i arbetet med att främja rättsstatens principer inom utrikespolitiken. Utskottet instämmer i detta och konstaterar att det i

skrivelsen framhålls att rättsstatens principer alltid måste respekteras i mötet mellan den enskilda människan och det offentliga och att detta gäller i förhållande till polis, åklagare och domstolar men även i mötet med de myndigheter och andra organ som kontrollerar olika typer av tillstånd m.m. som avgör människors möjligheter att leva och utvecklas i vardagen. Vidare anges i skrivelsen att möjligheterna att säkerställa ansvarsutkrävande är centralt för att skydda rättsstatens institutioner mot manipulation och korruption m.m. och att regeringen därför vill verka för att uppmärksamma strukturer för regeltillsyn, revision och effektivt ansvarsutkrävande inom förvaltningen och rättskipningen. Utskottet ser positivt på detta.

I en motion anförs att svenska ambassader och EU-delegationer tydligare bör prioritera arbetet med mänskliga rättigheter. Utskottet framhåller att Sverige är, och ska fortsätta att vara, en stark röst som står upp för, försvarar och främjar mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. I praktiken innebär detta bl.a. att Sverige behöver fortsätta och fördjupa arbetet med att bygga breda nätverk och etablera ett nära samarbete med det civila samhället runt om i världen. Det anges i skrivelsen att svenska utlandsmyndigheter inom ramen för sin verksamhetsplanering ska konkretisera sitt arbete för att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Utskottet ser positivt på detta mot bakgrund av att utlandsmyndigheternas roll är central som plattform för dialog och samverkan med olika aktörer, inklusive med EU-delegationerna.

Lissabonfördraget slår fast att EU i unionens externa relationer ska verka för bl.a. demokrati, rättsstatens principer och de mänskliga rättigheternas universalitet och odelbarhet. Utskottet ser EU som en central aktör i det globala arbete som rör mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter, som tillsattes 2012, är viktig i EU:s utåtriktade MR-arbete. EU antog 2012 ett övergripande och långsiktigt strategiskt ramverk för mänskliga rättigheter och demokrati, och 2015 antogs en andra handlingsplan för genomförandet av detta ramverk. Handlingsplanen sträcker sig fram till 2019. EU:s syn på mänskliga rättigheter och demokrati reflekteras också i EU:s globala strategi. EU har även antagit gemensamma riktlinjer för hur EU och medlemsstaterna ska föra dialog om t.ex. dödsstraff, tortyr, barnets rättigheter, MR-försvare, hbtq-personers rättigheter och religions- och övertygelsefrihet. EU har vidare landstrategier med gemensamma prioriteringar för EU:s arbete på lokal nivå för mänskliga rättigheter och demokrati. I skrivelsen anförs att landstrategierna har resulterat i mer samarbete mellan EU-delegationer och medlemsstaternas ambassader om mänskliga rättigheter och demokrati. Utskottet ser positivt på detta. Utskottet framhåller också vikten av att Sverige aktivt bidrar till att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer får än större utrymme och genomslag inom enskilda politikområden och arbetar för att främja en effektivare användning av de verktyg som EU och dess medlemsstater har för att i sitt samlade externa agerande främja och försvara mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och folkrätten i stort.

I en motion anförs att utrikesförvaltningen ska återinföra årliga granskningar av de mänskliga rättigheterna i enskilda länder. Utskottet kan konstatera att det i regeringens utrikespolitiska deklaration 2017 angavs att nya landspecifika rapporter om de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatens principer för länder i alla världens regioner kommer att presenteras under våren 2017. Utrikesministern bekräftade detta vid föredragningen i utskottet den 23 februari 2017. Utskottet konstaterar att 135 landrapporter om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer offentliggjordes den 26 april 2017.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:2109 (SD) yrkandena 1 och 2, 2015/16:2264 (FP) yrkande 5, 2015/16:2971 (M) yrkande 4, 2016/17:470 (SD) yrkandena 1 och 2, 2016/17:1066 (L) yrkande 4, 2016/17:2768 (M) yrkande 3 och 2016/17:3585 (L) yrkandena 1, 2 och 4.

FN och de mänskliga rättigheterna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om FN och de mänskliga rättigheterna med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 7 (V) och 8 (KD).

Skrivelsen

I skrivelsen anges bl.a. att FN är det enda världsomspännande mellanstatliga forumet för normutveckling och tillsyn när det gäller efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna och att Sveriges arbete inom FN speglar en allmän ambition att öka organisationens roll och förstärka de internationella insatserna för de mänskliga rättigheterna. Skrivelsen berör arbetet med mänskliga rättigheter inom ramen för FN:s säkerhetsråd, generalförsamlingen, FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet), konventionskommittéerna och inom FN:s fonder och program (s. 62–65).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2714 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 8 framhålls bl.a. att Sverige bör verka för att ett demokratikriterium införs för en plats i MR-rådet. Samma sak anförs i kommittémotion 2016/17:3208 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 12.

I partimotion 2016/17:48 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 22 föreslås att Sverige bör verka för en fördubbling av FN:s resurser till den samlade människorättsverksamheten som koordineras av högkommissariens kontor. I yrkande 23 anförs att Sverige bör verka för en reformering av MR-rådets arbetsform. Enligt motionen handlar det bl.a. om att högkommissarien för

mänskliga rättigheter och FN:s generalförsamling bör ges mandat att påkalla MR-rådets uppmärksamhet vid kränkningar av de mänskliga rättigheterna. I yrkande 24 förespråkas att Sverige bör arbeta aktivt för att stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna inte ska väljas in i MR-rådet. I yrkande 25 anförs att Sverige bör verka för att en särskild rapporteringsskyldighet till FN:s högkommissarie för de mänskliga rättigheterna införs för FN:s landsamordnare i syfte att tydligare integrera människorättsperspektivet i FN:s verksamhet. I yrkande 26 framhålls att Sverige bör verka för att stärka högkommissariens oberoende och ge de opolitiska övervakningskommittéerna ökade resurser. I yrkande 27 anförs att Sverige bör verka för att övervakningskommittéerna ges resurser att utföra sitt granskningsarbete.

Utskottets ställningstagande

I likhet med skrivelsen konstaterar utskottet att FN är det enda världsomspännande mellanstatliga forumet för normutveckling och tillsyn när det gäller efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. Detta har utskottet också betonat i flera betänkanden, bl.a. i betänkande 2014/15:UU15. Utskottet ser positivt på att det i skrivelsen framhålls att Sveriges arbete inom FN speglar en allmän ambition att öka organisationens roll och förstärka de internationella insatserna för de mänskliga rättigheterna. Utskottet anser att detta är särskilt viktigt mot bakgrund av att det internationella multilaterala systemets mervärde ifrågasätts från många håll när det gäller bl.a. normativa MR-frågor. Utskottet framhåller att generalförsamlingens tredje utskott, MR-rådet, konventionskommittéerna, säkerhetsrådet och verksamheten inom ramen för FN:s fackorgan, fonder och program m.m. är centrala både i det normativa arbetet för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer och i det konkreta arbetet på detta område. Sverige är en av de största bidragsgivarna till FN:s fonder och program och deltar aktivt i styrningen av verksamheten. Sverige bidrar via kärnstöd och till tematisk programverksamhet som lägger stark tonvikt vid demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige för i styrelserna och genom svenska ambassader dialog med FN-organisationerna för att jämföra intryck och förvissa sig om att FN vid behov sätter press på regeringar. Utskottet välkomnar detta och ser positivt på att regeringen inom FN:s fonder och program bl.a. avser att konsekvent försvara en rättighetsbaserad ansats samt främja FN-organens ansvar för att påtala brott mot de mänskliga rättigheterna. Utskottet noterar i detta sammanhang även regeringens bedömning om att FN på landnivå i allt högre grad talar med en röst och bedriver en samlad programverksamhet för att genomföra de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030.

MR-rådet inrättades 2006 efter ett beslut av FN:s generalförsamling. En översyn av rådets arbetsformer utfördes 2011. Generalförsamlingens tredje utskott har ett tydligt samband med MR-rådet. I allt väsentligt överlappar tematiken i det stora antal resolutioner som förhandlas och antas i tredje

utskottet respektive MR-rådet. Sverige verkar för att öka koherensen mellan det arbete för mänskliga rättigheter som bedrivs i MR-rådet i Genève och i FN:s tredje utskott i New York. Utskottet konstaterar att samstämmigheten på så sätt kan öka, motsättningarna minska och hushållningen med FN:s resurser förbättras.

MR-rådet är ett mellanstatligt organ som får sekretariatsstöd av MR-kontoret (Office of the High Commissioner for Human Rights, OHCHR). MR-rådet ska främja universell respekt för de mänskliga rättigheterna, hantera situationer där de mänskliga rättigheterna kränks samt ge rekommendationer till FN:s medlemsländer. Utöver tillsyn och regelbunden granskning ska MR-rådet också erbjuda hjälp och stöd för att förbättra situationen i olika länder när det gäller mänskliga rättigheter. MR-rådet håller enligt generalförsamlingens nämnda beslut tre ordinära sessioner per år om sammanlagt tio veckor. Utöver dessa kan rådet också sammanträda med kort varsel i specialsessioner för att hantera kritiska situationer där mänskliga rättigheter kränks. Sammankallandet av en specialsession kräver att en av MR-rådets medlemmar begär detta och att minst en tredjedel av medlemmarna stöder förslaget. MR-rådet har behållit vissa delar av regelverket från dess företrädare, kommissionen för mänskliga rättigheter, exempelvis möjligheten att tillsätta oberoende specialrapportörer för olika länder och tematiska MR-frågor. Specialrapportörerna rapporterar till MR-rådet, och många rapporterar även till generalförsamlingen. Utskottet ser positivt på att Sverige verkar för att specialprocedurena stärks.

Utskottet konstaterar att MR-rådet även regelbundet granskar alla FN:s medlemsstater när det gäller mänskliga rättigheter, genom s.k. Universal Periodic Reviews (UPR). Enligt utskottet har UPR-processen skapat en god grund för jämförelse och uppföljning av hur länder utvecklas över tid när det gäller respekt för och uppfyllande av de mänskliga rättigheterna. Utskottet ser därför positivt på att det i skrivelsen anges att Sverige även i fortsättningen kommer att delta aktivt och engagerat i FN:s universella granskningsmekanism och belysa de kränkningar av mänskliga rättigheter som sker globalt.

MR-rådet har 47 medlemmar, som väljs för tre år. FN:s övriga medlemsstater deltar i MR-rådet som observatörer utan rösträtt. Alla FN:s medlemsstater kan kandidera till MR-rådet. För inval till MR-rådet krävs stöd av landets regionala grupp i FN och sedan av en majoritet i FN:s generalförsamling. Vid valet av medlemmar ska särskild vikt fästas vid hur kandidaterna har bidragit till att främja och respektera de mänskliga rättigheterna och om de gjort särskilda åtaganden på MR-området. Länder som är medlemmar i MR-rådet granskas någon gång under sin mandatperiod inom ramen för UPR. En medlem som begår grova övergrepp mot de mänskliga rättigheterna kan suspenderas efter beslut i generalförsamlingen. I EU:s strategiska ramverk för mänskliga rättigheter och demokrati från 2012 uppmanas alla medlemmar i MR-rådet att föregå med gott exempel och respektera de mänskliga rättigheterna. I likhet med betänkande 2012/13:UU15

och betänkande 2014/15:UU15 betonar utskottet att det är viktigt för MR-rådets trovärdighet att de länder som ingår i rådet respekterar de mänskliga rättigheterna.

MR-rådet står inför en rad utmaningar, inklusive en tilltagande arbetsmängd och politisk polarisering. Utskottet konstaterar samtidigt att MR-rådet är det främsta normbildande organet för mänskliga rättigheter. Utskottet påminner om betänkande 2012/13:UU15 och betänkande 2014/15:UU15 där utskottet underströk att både Sverige och EU måste fortsätta att vara starka aktörer i MR-rådet i syfte att främja respekten för de mänskliga rättigheterna. Utskottet ser positivt på att regeringen även i fortsättningen avser att prioritera arbetet inom rådet och verka för att Sverige och EU förblir en tydlig röst i rådet för efterlevnaden och stärkandet av de mänskliga rättigheterna. Utskottet stöder även att Sverige arbetar för att stärka civilsamhällets möjlighet att delta i rådets arbete.

OHCHR spelar en viktig roll som en oberoende och drivande kraft i arbetet att värna och främja de mänskliga rättigheterna. OHCHR agerar som sekretariat åt rådet och bidrar med stöd till konventionskommittéernas arbete samt bidrar med expertkunskaper som granskar, dokumenterar och rapporterar om kränkningar av mänskliga rättigheter. OHCHR arbetar vidare för att säkerställa att mänskliga rättigheter genomsyrar FN:s arbete på alla områden. OHCHR är en del av FN-sekretariatet och finansieras dels via FN:s reguljära budget (dvs. uttaxerade bidrag från FN:s medlemsstater), dels via frivilliga bidrag. Utskottet ser positivt på att Sverige är en av de största givarna till OHCHR och konstaterar att Sverige därigenom bidrar konkret till att upprätthålla dess goda arbete och oberoende ställning och till FN:s arbete för mänskliga rättigheter i stort. Utskottet ser vidare positivt på att Sverige, enligt Utrikesdepartementet, har agerat aktivt för ett ökat anslag till OHCHR inom ramen för FN:s reguljära budget 2016–2017.

Konventionskommittéerna är en central del i FN:s MR-övervakningssystem. Som nämns ovan stöder OHCHR kommittéernas arbete, och Sverige är en betydande givare till OHCHR. Kommittéerna följer bl.a. upp staters åtaganden i enlighet med FN:s MR-konventioner. Medlemmarna i kommittéerna är experter på sina områden och tillsatta av konventionsstaterna. Utskottet välkomnar att regeringen avser att fortsätta att konstruktivt medverka i de granskningar som sker inom ramen för konventionskommittéerna.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:2714 (KD) yrkande 8, 2016/17:48 (V) yrkandena 22–27 och 2016/17:3208 (KD) yrkande 12.

Demokratiska politiska institutioner och processer samt det civila samhällets utrymme m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om demokratiska politiska institutioner och processer samt det civila samhällets utrymme m.m. med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 9 (SD), 10 (C, KD) och 11 (L).

Skrivelsen

I skrivelsen framhålls vikten av att främja inkluderande och demokratiska samhällen genom att bl.a. stärka demokratiska politiska institutioner och processer, stödja valprocessers integritet och genom att främja ett livskraftigt och pluralistiskt civilsamhälle, inklusive genom stöd och skydd till de mänskliga rättigheternas försvarare (s. 22–25).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 5 framhålls vikten av riktade insatser till demokratiaktivister och MR-försvare som verkar i repressiva miljöer.

I kommittémotion 2015/16:2264 av Birgitta Ohlsson m.fl. (FP) yrkande 1 anförs att det är centralt att Sverige genom sin utrikes- och biståndspolitik i än högre grad än i dag stöttar demokratiseringsprocesser och enskilda demokratiaktivister. I yrkande 3 framhålls att EU:s strategi för demokratiaktivister bör förnyas och utvecklas. I yrkande 6 anförs att en utredning bör tillsättas för att ta fram en agenda för ett ökat svenskt stöd till demokratiaktivister. I yrkande 7 anförs att Sverige inom de multilaterala samarbetena ännu tydligare än i dag måste driva en agenda för ökad demokratisering. Enligt motionen lyfter motionärerna fram denna fråga bl.a. mot bakgrund av att det saknas ett demokratimål i Agenda 2030.

I kommittémotion 2016/17:464 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 1 anförs att regeringen ska verka för upprättandet av en checklista med kriterier som ska uppfyllas innan det internationella samfundet uppmanar en viss regering att hålla allmänna val. I motionen anges att sådana kriterier bl.a. skulle kunna inbegripa aspekter som administrativ kapacitet att hålla val, rättsväsendets ställning och partiväsendets mogenhet. I yrkande 2 anförs att regeringen i sitt demokratiseringsarbete avseende länder som inte uppnår kriterierna i checklistan ska verka för att kriterierna uppfylls.

I partimotion 2016/17:1066 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1 anförs att det är centralt att Sveriges utrikes- och biståndspolitik i än högre grad än i dag ska stötta demokratiseringsprocesser och enskilda demokratiaktivister. I yrkande 5 anförs att en utredning bör tillsättas för att ta fram en agenda för ett

ökat svenskt stöd till demokratiaktivister. I yrkande 7 anføres att Sverige inom de multilaterala samarbetena ännu tydligare än i dag måste driva en agenda för ökad demokratisering.

I kommittémotion 2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 21 anføres att Sverige i sina partnerländer bör verka för att förhindra att nya lagar stiftas som begränsar civilsamhällets möjligheter att verka.

Utskottets ställningstagande

Utskottet framhåller inledningsvis att demokrati är det styrelseskick som ger människor störst möjlighet att påverka samhället och sina egna liv och som skapar bäst förutsättningar att värna och stärka respekten för de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer. Demokratiska samhällen är också en förutsättning för en ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbar utveckling och är därmed även centrala för genomförandet av Agenda 2030. Mot denna bakgrund betonar utskottet att främjandet av inkluderande och demokratiska samhällen måste stärkas.

Utskottet framhåller att fria och rättvisa val är en av grundstenarna i en demokrati och påminner om FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna som slår fast att folkets vilja ska utgöra grundvalen för statsmakternas myndighet och att folkviljan ska uttryckas i periodiska och verkliga val som ska genomföras med tillämpning av allmän och lika rösträtt och hemlig röstning eller ett likvärdigt fritt röstförfarande. Utskottet framhåller vikten av att stödja valprocessers integritet och motverka att odemokratiska valprocesser används för att legitimera maktutövande. Utskottet ser positivt på att Sverige och EU stöder valobservationsinsatser. Utskottet konstaterar samtidigt att genomförande av val inte är tillräckligt för att skapa ett konsoliderat demokratiskt styrelseskick och understryker vikten av att människor kan delta i och påverka det samhälle de lever i genom politiskt eller samhälleligt engagemang även mellan allmänna val. Oberoende, effektiva, rättssäkra och transparenta samhällsinstitutioner är viktigt i detta sammanhang. Utskottet stöder regeringens ambition att bl.a. stärka demokratiska politiska institutioner och processer genom information och dialog samt genom att bidra till ett ökat förtroende för politiska partier.

Utskottet framhåller att ett livskraftigt och pluralistiskt civilsamhälle, som ges utrymme att verka självständigt, är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Utskottet ser med oro på att civilsamhällets utrymme begränsas i vissa länder. Det sker genom repressiv lagstiftning, genom åtgärder som med terrorismbekämpning och nationell säkerhet som motiv är avsedda att motverka demokratiska rörelser eller politisk opposition, genom administrativa åtgärder som försvårar möjligheterna till finansiering samt genom våld eller hot om våld. Begränsningar av det civila samhällets handlingsutrymme innebär att en rad mänskliga rättigheter kränks, inte minst mötes- och yttrandefriheten. Utskottet betonar vikten av att stödja civilsamhällets organisationer och aktörer för att stärka demokratin och

människors deltagande och instämmer i regeringens bedömning att civilsamhällets utrymme måste vara ett viktigt ämne för den utrikespolitiska dialogen såväl i multilaterala som i bilaterala sammanhang. Utskottet ser vidare positivt på att regeringen i oktober 2016 gav Sida i uppdrag att utreda hur svenskt bistånd bäst motverkar det krympande utrymmet för civilsamhällesorganisationer, journalister och kulturarbetare världen över. Sida redovisade uppdraget i mars 2017.

Utskottet framhåller att MR-försvare är centrala för upprätthållandet av ett livskraftigt civilsamhälle, och därmed för ett demokratiskt politiskt system, och ser med oro på att många stater i allt större utsträckning försvarar MR-försvares arbete. Det är vidare av största vikt att uppmärksamma och fortsätta att stödja enskilda MR-försvare. Det kan finnas behov av att prioritera de MR-försvare som är kvinnor och/eller hbtq-personer, då dessa på grund av såväl sitt engagemang som sitt kön, sin sexuella läggning eller sin könsidentitet löper särskilt stor risk att utsättas för kränkningar.

Utskottet konstaterar att regeringen i skrivelsen lyfter fram ett antal verktyg och arenor för att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. När det gäller arenor anges att arbetet ska ske på landnivå och i förhållande till regionala organisationer som exempelvis Afrikanska unionen (AU) samt inom ramen för EU, FN, OSSE, Europarådet, Nordiska ministerrådet och de internationella finansiella institutionerna m.fl. Det anges även att regeringen avser att verka för att Idea (International IDEA, International Institute for Democracy and Electoral Assistance) förblir en central aktör i demokratifrågor och att regeringen avser att aktivt delta i samarbetet inom det mellanstatliga nätverket Community of Democracies m.m. Enligt utskottet är det diplomatiska fältarbetet och svenska utlandsmyndigheters arbete centralt både i multilaterala och bilaterala sammanhang för att främja svenska prioriteringar när det gäller mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Givet världsläget vill utskottet vidare särskilt understryka betydelsen av att aktivt arbeta inom ramen för det internationella multilaterala systemet för att värna och utveckla globala normer när det gäller bl.a. mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Utskottet upprepar att EU är en central aktör i det globala arbetet som rör mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. I handlingsplanen för 2015–2019 till EU:s strategiska ramverk för mänskliga rättigheter och demokrati anges bl.a. att EU ska arbeta med att stärka offentliga demokratiska institutioner och valprocessers integritet, stödja MR-försvare och värna och verka för civilsamhällets utrymme. EU har även antagit gemensamma riktlinjer för hur EU och medlemsstaterna ska verka för och föra dialog om bl.a. MR-försvare. Som nämnts på annan plats i betänkandet har EU vidare landstrategier med gemensamma prioriteringar för EU:s arbete på lokal nivå för mänskliga rättigheter och demokrati. Det europeiska initiativet för demokrati (European Endowment for Democracy) är en viktig aktör inom EU:s demokratistöd i de södra och östra grannskapen. Det europeiska

instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDHR) är också ett centralt instrument som enligt utskottet bör anpassas för att kunna användas mer flexibelt. Utskottet ser positivt på EU:s engagemang och upprepar vidare vikten av att Sverige inom EU arbetar för att främja en effektivare användning av de verktyg som EU och dess medlemsstater har för att i sitt samlade externa agerande främja och försvara mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och folkrätten i stort.

I likhet med vad utskottet anfört på andra platser i betänkandet framhåller utskottet att den samlade utrikespolitiken måste bidra till att driva frågor om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Insatser inom utvecklingssamarbetet, främjandet och andra politikområden ska kombineras för att driva frågor om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer på nya och mer effektiva sätt.

När det gäller utvecklingssamarbetet påminner utskottet om betänkande 2016/17:UU2 där utskottet dels framhöll att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är centrala som både mål och medel för en positiv utveckling, dels delade regeringens bedömning bl.a. när det gäller vikten av att förstärka av stödet till demokratins aktörer. Utskottet välkomnade vidare att regeringen kommer att arbeta aktivt för att få ytterligare genomslag för Sveriges prioriterade frågor i EU:s utvecklingssamarbete. Därutöver konstaterar utskottet att demokrati och mänskliga rättigheter utgör den allra största delen av svenskt utvecklingssamarbete. Utskottet instämmer vidare med regeringen i att det svenska och det internationella utvecklingssamarbetet har en viktig roll i fråga om att stärka demokratiska processer, institutioner och system och för att stödja civilsamhället och MR-försvare samt att utvecklingssamarbetet när det gäller demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer ska klara de utmaningar som finns vad gäller snabbhet, analys och flexibilitet. Utskottet har slutligen noterat vad som angavs av utrikesministern, i samband med en föredragning den 23 februari 2017, om att regeringen avser att utarbeta en ny strategi för utvecklingssamarbetet på detta område.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:1936 (KD) yrkande 5, 2015/16:2264 (FP) yrkandena 1, 3, 6 och 7, 2016/17:464 (SD) yrkandena 1 och 2, 2016/17:1066 (L) yrkandena 1, 5 och 7 och 2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 21.

Yttrandefrihet m.m. på internet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om yttrandefrihet m.m. på internet med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 12 (M, C, L, KD).

Skrivelsen

I skrivelsen framhåller regeringen bl.a. att ett demokratiskt samhälle är avhängigt respekten för yttrande- och åsiktsfrihet. Regeringen anger att den bl.a. avser att verka för att främja respekten för yttrandefrihet i bilaterala och multilaterala forum, främja tillgång till information och arbeta för att stärka journalisters säkerhet. Vikten av yttrandefrihet och rätten till respekt för privatlivet på internet lyfts också fram (s. 19–21).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. yrkande 7 framhålls bl.a. vikten av att se internet som ett verktyg för frihet, demokrati och mänskliga rättigheter i utrikespolitiken. Friheten på nätet måste säkras, och detta arbete ska ingå som en naturlig del i den europeiska såväl som den internationella dialogen samt inom ramen för utvecklingssamarbetet. Detta framhålls även i kommittémotion 2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att yttrande- och åsiktsfrihet är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Respekten för yttrande- och åsiktsfrihet är också en grundförutsättning för att en rad andra fri- och rättigheter ska kunna åtnjutas, såsom församlings- och föreningsfriheten, religionsfriheten och rätten till utbildning.

Rätten att fritt hysa en åsikt och att uttrycka den i tal, skrift eller bild slås fast i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna liksom i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. I Europakonventionen anges att var och en har yttrandefrihet och att åsiktsfriheten samt friheten att sprida och motta uppgifter och tankar är en del av yttrandefriheten. Yttrandefrihet innebär såväl åsiktsfrihet som frihet att söka, ta emot och sprida uppgifter och idéer av alla slag, i tal, i skrift och i tryck, i konstnärlig form eller genom andra valfria uttrycksmedel. Även rätten till information inkluderas. MR-rådet har i resolutioner slagit fast att de mänskliga rättigheterna, inte minst yttrandefrihet, gäller även på internet.

Staters inskränkningar av yttrande- och åsiktsfrihet drabbar ofta organisationer och personer som framför politisk kritik eller står upp för allas

åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Utskottet framhåller vikten av att uppmärksamma och stärka yttrandefriheten i hela dess omfång, både för att skydda yttrandefriheten som sådan och för att ge stöd till journalister och aktörer som arbetar för demokrati och mänskliga rättigheter. Utskottet ser därför positivt på att regeringen i skrivelsen anger att den avser att uppmärksamma och agera mot otillåtna inskränkningar av yttrandefriheten i såväl multilaterala forum som i bilaterala relationer, verka för att stärka rätten i fråga om tillgång till information och arbeta för att stärka journalisters säkerhet, bl.a. genom att stärka ansvarsutkrävandet vid användning av våld, hot om våld och andra typer av trakasserier mot utövare av yttrandefriheten.

I två motioner anförs vikten av att se internet som ett verktyg för frihet, demokrati och mänskliga rättigheter i utrikespolitiken. Utskottet konstaterar att många stater använder säkerhetsproblem på internet för att motivera långtgående inskränkningar av människors rättigheter. Flera stater har också byggt upp kapacitet för att övervaka och förfölja MR-försvare och politiska meningsmotståndare på internet även när dessa befinner sig utanför landets egna gränser. Den ökande mängden repressiv lagstiftning och reglering begränsar inte bara det fria ordet utan även människors möjligheter till att delta i samhällslivet.

Utskottet påminner om betänkande 2014/15:UU15 där utskottet bl.a. framhöll att utvecklingen av den moderna informationstekniken medför ökade möjligheter att främja demokrati och mänskliga rättigheter samt en hållbar ekonomisk utveckling och tillväxt. Utskottet framförde även att internets potential förutsätter att stater respekterar de mänskliga rättigheterna även på internet. Som framgår ovan kan utskottet ånyo konstatera att friheten på internet inskränks av många stater. Utskottet kan vidare konstatera att den globala trenden i detta avseende är negativ. Enligt rapporten Freedom on the Net 2016 (Freedom House) försämrades friheten på nätet under 2016 för sjätte året i följd. Utskottet ser allvarligt på detta och påminner återigen om att MR-rådet, på svenskt initiativ, antagit resolutioner om att skydda och stärka respekten för mänskliga rättigheter på internet. Utskottet välkomnar att det i dessa resolutioner bl.a. slås fast att rättigheter som människor har utanför internet (offline) även ska gälla på internet (online). Utskottet konstaterar att det i resolutionerna anges att denna princip är särskilt relevant i relation till yttrandefriheten. Utskottet ser positivt på att EU verkar för att främja MR-rådets resolutioner på detta område. Sedan 2014 har EU riktlinjer för arbetet med att främja yttrandefrihet på och utanför internet. EU:s handlingsplan om mänskliga rättigheter och demokrati för 2015–2019 lyfter också fram vikten av att skydda och främja yttrandefriheten både utanför och på internet.

Utskottet utgår från att Sverige även fortsättningsvis kommer att vara en pådrivande kraft för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna på internet. Utskottet ser positivt på att regeringen i skrivelsen bl.a. framhåller vikten av att, utifrån en rättighetsbaserad ansats, arbeta för ökad tillgång till ett fritt, säkert och öppet internet och därigenom främja yttrandefrihet och de mänskliga rättigheterna, inklusive respekt för privatlivet, jämställdhet och en

ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Utskottet ser även positivt på att Sverige även i fortsättningen ska vara engagerat inom den s.k. Freedom Online Coalition. Organisationen bildades 2011 och syftar till att förbättra samarbetet mot övergrepp mot de mänskliga rättigheterna på internet.

Utskottet framhåller att utvecklingssamarbetet är ett viktigt verktyg i detta sammanhang och påminner om betänkande 2016/17:UU2 där utskottet bl.a. konstaterade att digitaliseringen har potential att radikalt förändra förutsättningarna för utveckling och att Sverige ska verka för en minskad digital klyfta, bidra till stärkt respekt för mänskliga rättigheter på internet och till stärkt konkurrens mellan aktörer genom stärkta institutioner och en effektiv lagstiftning. Utskottet delar vidare regeringens uppfattning att arbetet med att främja yttrandefriheten i dess fulla bemärkelse, på internet och i övrigt, även är avgörande för att kunna bemöta tilltagande propaganda- och desinformationsverksamhet från såväl länder som terrorist- och extremistgrupper.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:2971 (M) yrkande 7 och 2016/17:2768 (M) yrkande 6.

Jämställdhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om övergripande frågor om kvinnors rättigheter och jämställdhet och om en FN-resolution om kvinnors och demokratiseringsprocesser med hänvisning till pågående arbete. Jämför reservation 13 (M, KD), 14 (SD), 15 (C, L) och 16 (L).

Skrivelsen

Betydelsen av jämställdhet och respekt för kvinnors och flickors rättigheter lyfts fram i skrivelsen. Regeringen framhåller att den avser att vara pådrivande i arbetet för alla kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och listar ett antal prioriterade områden, som t.ex. att bekämpa könsrelaterat sexuellt våld och straffrihet för sådant våld samt att främja kvinnors och flickors politiska deltagande och ekonomiska rättigheter och egenmakt (s. 28–30). Ett jämställdhetsperspektiv lyfts fram även i skrivelsens avsnitt om internationell krishantering där bl.a. säkerhetsrådsresolution 1325 och efterföljande reservationer berörs (s. 46–47).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 3 framhålls vikten av att i arbetet för jämställdhet i högre grad verka för att skapa förutsättningar för kvinnor att kunna förbättra sina levnadsvillkor och utvecklas på samma villkor som män. I yrkande 4 anförs att satsningar för att

bekämpa könsrelaterat och hedersrelaterat våld samt människohandel bör prioriteras högre inom jämställdhetsarbetet. Samma yrkanden återkommer i kommittémotion 2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

I partimotion 2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 anförs att flickors och kvinnors friheter, rättigheter och möjligheter ska genomsyra den svenska kampen för mänskliga rättigheter. I yrkande 4 anförs att Sverige bör verka för en intensifierad kamp inom EU, liksom globalt, mot människohandel. I yrkande 6 anförs att Sverige bör ta initiativ till en FN-resolution med fokus på kvinnor i konstitutionsbyggande och demokratiseringsprocesser, samt kvinnorepresentationen i såväl nationella parlament, regeringar som lokala politiska församlingar. Samma yrkanden återkommer i partimotion 2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1, 5 och 8.

I kommittémotion 2015/16:2714 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 11 anförs det att det inom FN krävs kraftfulla åtgärder för att förhindra den stora omfattningen av sexuella övergrepp som pågår i olika konflikter runt om i världen. Även i kommittémotion 2016/17:3208 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19 framhålls att det krävs kraftfulla åtgärder för att förhindra den stora omfattningen av sexuella övergrepp som pågår i olika konflikter runt om i världen.

I kommittémotion 2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 4 anförs bl.a. att kränkningar av kvinnors rättigheter är ett av de största hindren för demokrati och ekonomisk utveckling och att det därför är viktigt att lägga fortsatt stor kraft på att främja kvinnors rättigheter i allt internationellt arbete. I yrkande 38 anförs bl.a. att ökad jämställdhet är ett mål i sig och centralt för utveckling och tillväxt. Motionärerna framhåller att Sverige ska bli världsledande på att skydda och främja bl.a. kvinnors rättigheter och möjligheter. Detta innebär enligt motionärerna bl.a. att Sverige måste ställa tydliga krav på våra samarbetsländer om att kultur, religion och tradition aldrig kan motivera avsteg från principen om jämställdhet, icke-diskriminering och alla människors frihet och lika värde.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att jämställdhet och uppfyllandet av alla kvinnors och flickors mänskliga rättigheter är centralt för alla de tre dimensionerna av hållbar utveckling, för demokrati, för respekt för rättsstatens principer och för fred och säkerhet. Utskottet påminner i detta sammanhang om betänkande 2016/17:UU5 där utskottet bl.a. betonade att jämställdhet är grundläggande för genomförandet av Agenda 2030 i sin helhet.

Utskottet konstaterar att betydande framsteg har gjorts globalt för att främja och skydda kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Sedan 1979 finns FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (Cedaw). Konvention trädde i kraft 1981 och ger ett ramverk för att motverka diskriminering av kvinnor och främja jämställdhet

mellan kvinnor och män. Merparten av världens länder har ratificerat konventionen, men utskottet beklagar att många stater har reserverat sig mot konventionen på ett sätt som strider mot dess ändamål och syfte.

År 1980 höll FN den första kvinnokonferensen. Handlingsplanen från FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995 är en milstolpe i det internationella arbetet för att stärka kvinnors ställning och rättigheter. Handlingsplanen från konferensen i Peking följdes upp i mars 2015 (Peking + 20). Sedan 2010 verkar FN:s kvinno- och jämställdhetsorgan (UN Women) för att stärka kvinnors ställning och främja lika rättigheter för män och kvinnor. Sverige är en betydande bidragsgivare till UN Women.

Trots dessa framsteg konstaterar utskottet att åtagandena från kvinnokonferensen i Peking 1995 är långt ifrån uppfyllda. Utskottet ser med oro på att kvinnors och flickors rättigheter världen över inskränks genom diskriminerande lagstiftning och genom praktiska och sociala hinder som diskriminerande och könsstereotypa attityder och normer. Utskottet betonar att kvinnors och flickors rättigheter är universella och inte kan åsidosättas med hänvisning till exempelvis tradition eller kultur. Utskottet påminner om betänkande 2016/17:UU1 och framhåller att Sverige ska vara den globalt starkaste rösten för jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter. Utskottet påminner vidare om bl.a. betänkande 2014/15:UU15 där utskottet betonade vikten av att Sveriges utrikes- och biståndspolitik i alla dess dimensioner ska genomsyras av en tydlig ambition att verka för jämställdhet och kvinnors rättigheter. Utskottet påminner även om betänkande 2016/17:UU2 där utskottet angav att det såg positivt på att regeringen tydliggör jämställdhetsperspektivet i det svenska biståndet. I likhet med betänkande 2016/17:UU5 konstaterar utskottet också att jämställdhet är en av Sveriges prioriteringar för utvecklingssamarbetet och framhåller att Sveriges utvecklingssamarbete även i fortsättningen ska bidra till global jämställdhet och kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Utskottet ser positivt på att jämställdhetsintegrering enligt skrivelsen ska säkras inom hela utvecklingssamarbetet, och framhåller att detta gäller även det humanitära biståndet. Utskottet konstaterar även att EU har som princip att jämställdhet ska integreras i EU:s utvecklingssamarbete.

Med beaktande av ovanstående välkomnar utskottet att det i skrivelsen anförs att regeringen avser att vara pådrivande i arbetet för alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och att jämställdhetsperspektivet systematiskt ska genomsyra alla delar av utrikespolitiken. Utskottet konstaterar också att tillämpningen av ett systematiskt jämställdhetsperspektiv även ingår i den feministiska utrikespolitik som regeringen vill bedriva. Utskottet vill vidare framhålla vikten av att stärka flickors och kvinnors ekonomiska rättigheter, egenmakt och tillgång till ekonomiska resurser. Utskottet anser också att tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är en grundläggande mänsklig rättighet. SRHR behandlas mer utförligt på annan plats i betänkandet.

Den internationella agendan för kvinnor, fred och säkerhet består av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och sju uppföljande resolutioner. Resolutionerna slår fast att kvinnors ökade deltagande är en förutsättning för att uppnå hållbar internationell fred och säkerhet. Det gäller såväl i arbetet med att förebygga, hantera och lösa konflikter som i fredsbyggande och återuppbyggande efter en konflikt. Utskottet konstaterar att kvinnors aktiva deltagande i alla dessa faser i konfliktykeln bidrar till en hållbar fred, demokrati och stärkt respekt för mänskliga rättigheter. Utskottet välkomnar, i likhet med betänkande 2016/17:UU5, att regeringen våren 2016 presenterade en ny nationell handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet för tidsperioden 2016–2020. Handlingsplanens tematiska fokus ligger på kvinnors inflytande och meningsfulla deltagande i fredsprocesser, konfliktförebyggande, förbättrat skydd från våld samt att ett genusperspektiv ska integreras i allt arbete för fred och säkerhet. Utskottet påminner i detta sammanhang även om betänkande 2015/16:UU9 om FN:s säkerhetsrådsresolution 1325.

I några motioner framhålls vikten av att motverka könsrelaterat våld. Utskottet framhåller att könsrelaterat våld utgör ett av de allvarligaste strukturella och systematiska hoten mot kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter. I likhet med betänkande 2014/15:UU15 framhåller utskottet att arbetet mot sexuellt och könsbaserat våld är centralt för att uppnå fred och säkerhet i konfliktdrabbade länder. Utskottet ser positivt på att det i skrivelsen anges att regeringen avser att bekämpa det strukturella, systematiska, könsrelaterade och sexuella våldet mot flickor och kvinnor såväl i fredstid som i konflikt- och postkonfliktsituationer samt att motverka straffrihet för förövare av sexuellt och könsrelaterat våld och verka för gottgörelse och rättvisa för brottsoffer. Utskottet framhåller i detta sammanhang vikten av att främja väl fungerande nationella rättsstater och att Sverige fortsätter sitt engagemang för hur sexuellt eller könsbaserat våld i konflikter kan förebyggas och lagföras på ett bättre sätt. Inom ramen för samarbetet med Internationella brottmålsdomstolen (ICC) arbetar Sverige aktivt för att motverka straffrihet för förövare av sexuellt och könsrelaterat våld samt verkar för rättvisa och säkerhet för brottsoffer som utsatts för sådant våld.

I några motioner framhålls vikten av att motverka människohandel. Utskottet framhåller att människohandel är ett brott med förödande omfattning och konsekvenser. Förutom prostitution och andra former av sexuellt utnyttjande utsätts många av människohandelns offer för tvångsarbete, slaveri, organhandel eller andra former av utnyttjande. Människohandel drabbar främst kvinnor och barn.

Till FN:s konvention om gränsöverskridande organiserad brottslighet finns ett tilläggsprotokoll som rör människohandel (det s.k. Palermo protokollet). FN:s organ mot brott och narkotika United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) bevakar hur konventionen om gränsöverskridande organiserad

brottslighet och de tillhörande protokollen följs. Vidare anges uttryckligen i Agenda 2030 att människohandel ska motverkas. Även inom EU utförs ett aktivt arbete mot människohandel. I mars 2011 antog EU ett direktiv för att motverka människohandel. Utifrån ett jämställdhets- och människorättsperspektiv fokuserar direktivet på prevention, lagföring av brottslingar och skydd för offren. En särskild samordnare koordinerar EU:s arbete på området. EU har även haft en strategi för att eliminera människohandel. Strategin löpte ut under 2016. Enligt uppgift från Regeringskansliet är en ny strategi under utarbetande.

I betänkande 2014/15:UU15 anförde utskottet att människohandel för sexuella eller andra ändamål innebär en grov kränkning av de drabbade individernas mänskliga rättigheter måste även i fortsättningen bekämpas av Sverige och EU. Utskottets uppfattning ligger fast, och utskottet ser i detta sammanhang positivt på att regeringen har tillsatt en ambassadör som genom kontakter med andra regeringar ska vara pådrivande i arbetet med att bekämpa människohandel, stärka EU:s arbete på området och bidra till genomförandet av Agenda 2030 i denna del. Utskottet påminner även om betänkande 2016/17:UU5 där utskottet ställde sig bakom justitieutskottets yttrande JuU3y. I det yttrandet framfördes bl.a. att justitieutskottet såg positivt på regeringens ambition att inom ramen för internationella organisationer agera aktivt och konstruktivt i arbetet mot människohandel. Utskottet konstaterar vidare att motverkande av människohandel lyfts fram under fokusområdet stärkta mänskliga rättigheter för kvinnor och flickor på flykt och i migration i utrikesförvaltningens handlingsplan för en feministisk utrikespolitik för 2015–2018 med fokusområden för 2017.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:2109 (SD) yrkandena 3 och 4, 2015/16:2262 (FP) yrkandena 1, 4 och 6, 2015/16:2714 (KD) yrkande 11, 2016/17:470 (SD) yrkandena 3 och 4, 2016/17:1073 (L) yrkandena 1, 5 och 8, 2016/17:2768 (M) yrkandena 4 och 38 och 2016/17:3208 (KD) yrkande 19.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) med hänvisning till pågående arbete för att främja dessa rättigheter.

Jämför reservation 17 (SD), 18 (C, L), 19 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen konstaterar regeringen bl.a. att SRHR är ett av de vanligaste hälsoproblemen för flickor och kvinnor i låg- och medelinkomstländer. Regeringen betonar bl.a. vikten av att genomföra aktions- och

handlingsplanerna från FN:s konferenser om befolkning och utveckling 1994 i Kairo och FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995 (s. 32–33).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 6 anförs att Sverige aktivt behöver stödja tillgång till preventivmedel för unga, faktabaserad sexualundervisning i och utanför skolan samt tillgängliga ungdomsmottagningar. I yrkande 8 anförs att arbetet mot könsstympning behöver få en central roll i Sveriges arbete med jämställdhet inom utrikes- och utvecklingspolitiken. I yrkande 9 anförs att Sverige inom utrikes- och utvecklingspolitiken bör verka för ett skyndsamt och effektivt genomförande dels av FN-resolutionen som uppmanar stater att vidta åtgärder för att förebygga och utrota barn- och tvångsäktenskap, dels av de nya utvecklingsmålen som syftar till att utrota barn- och tvångsäktenskap.

I kommittémotion 2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 5 anförs att Sverige i högre grad bör stödja insatser för att minska antalet flickaborter. I yrkande 6 framhålls vikten av att bevara tyngden i begreppet mänskliga fri- och rättigheter. I motionen anges att begreppet bör reserveras för internationellt erkända rättigheter, och det anförs att abort inte är en internationellt erkänd mänsklig rättighet. I kommittémotion 2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6 presenteras samma förslag som i motsvarande yrkanden i motion 2015/16:2109.

I partimotion 2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 3 anförs att Sverige som enskilt land såväl som medlemsland i EU och FN ska agera för att alla länder ska respektera den grundläggande mänskliga rättigheten att kvinnor ska ha tillgång till fria, lagliga och säkra aborter. Detta framhålls även i partimotion 2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4.

Utskottets ställningstagande

I likhet med betänkande 2016/17:UU5 vill utskottet inledningsvis framhålla att tillgång till SRHR är en grundläggande mänsklig rättighet, är en av hörnstenarna för att främja jämställdhet och kvinnors roll i utveckling och en förutsättning för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning. Utskottet konstaterar vidare att tillgång till SRHR är centralt för att förbättra flickors och kvinnors hälsa, inte minst i låg- och medelinkomstländer.

Frågan om att säkerställa tillgång till SRHR är fortfarande kontroversiell i ett globalt perspektiv, men vikten av SRHR har belysts och lyfts fram i ett antal internationella nyckeldokument. Under den av FN samordnade internationella konferensen om befolkning och utveckling i Kairo 1994 framhölls för första gången att reproduktiv hälsa är en mänsklig rättighet. Under FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995 antogs överenskommelser där det bl.a. slogs fast att SRHR är en förutsättning för att flickor och kvinnor ska kunna delta fullt ut i samhället. Utskottet betonar vikten av att värna och

genomföra handlingsplanerna från konferenserna i Kairo och Peking. Utskottet ser även positivt på att jämställdhet och SRHR inkluderas i Agenda 2030, vilket förstärker mandatet från nämnda handlingsplaner.

Utskottet har i ett flertal betänkanden betonat vikten av att Sverige aktivt och kontinuerligt ska lyfta fram SRHR i nationell och internationell politikutformning. I exempelvis betänkande 2014/15:UU15 och 2016/17:UU5 framförde utskottet att det är först när kvinnor och flickor bestämmer över sin egen kropp, sexualitet och barnafödande som verklig jämställdhet är möjlig. Utskottet har i dessa betänkanden även framhållit att SRHR inkluderar rätten till preventivmedel, sexualundervisning och rätten till lagliga och säkra aborter. Utskottet upprepar sin uppfattning att tillgång till SRHR är en grundläggande mänsklig rättighet, är en av hörnstenarna för att främja jämställdhet och kvinnors roll i utveckling och en förutsättning för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning.

Utskottet understryker att Sverige även i fortsättningen ska vara internationellt pådrivande i frågor som rör allas lika rätt och tillgång till sex- och samlevnadsundervisning och preventivmedel samt laglig och säker abort. Utskottet framhåller att detta är en grundläggande del av jämställdhetsarbetet och stärkandet av flickors och kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter och egenmakt. Utskottet framhåller också att SRHR är angeläget även för pojkar och män och för hbtq-personers fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter och egenmakt. Sveriges internationella påverkansarbete på detta område ska syfta till att förändra diskriminerande normer och attityder till kvinnors, flickors och hbtq-personers tillgång till SRHR. Utskottet välkomnar att regeringen enligt skrivelsen bl.a. avser att prioritera att öka kvinnors och flickors tillgång till information och utbildning om sex och samlevnad, lagliga och säkra aborter, preventivmedel och information om sexuellt överförbara infektioner, inklusive hiv och aids, samt att prioriteringen även inkluderar hbtq-personer. Utskottet framhåller i detta sammanhang även utvecklingssamarbetets betydelse och påminner om betänkande 2016/17:UU2 där utskottet underströk att Sverige ska fortsätta att vara en stark global aktör och förespråkare för SRHR genom att oförtrutet driva SRHR-frågorna ur ett rättighetsperspektiv och påtala sambandet mellan SRHR och hållbar utveckling. Utskottet framhöll även att Sverige aktivt bör främja stärkt kapacitet i samarbetsländerna för att tillhandahålla en fungerande sjukvård samt driva SRHR-frågorna inom ramen för humanitära insatser. I linje med detta ser utskottet positivt på att Sverige ger ett omfattande bilateralt och multilateralt stöd till organisationer som arbetar med SRHR. Sverige har bl.a. under lång tid varit den största kärnstödsgivaren till FN:s befolkningsfond UNFPA och den näst största givaren till Unaid, vilka är FN:s centrala organ för SRHR-frågor. I likhet med betänkande 2016/17:UU5 beklagar utskottet att den nya amerikanska administrationen beslutat att hindra amerikanskt bistånd från att finansiera organisationer som arbetar med abortfrågor i utlandet. Till följd av detta kan miljontals kvinnor och flickor tvingas genomgå osäkra aborter och därmed riskera sina liv. Utskottet ser positivt på att Sverige,

Belgien, Nederländerna och Danmark den 2 mars 2017 anordnade en konferens i Bryssel i syfte att mobilisera politiskt och finansiellt stöd för allas tillgång till SRHR.

Utskottet uttalade sig kritiskt om könsselektiva aborter redan för två decennier sedan (bet. 1993/94:UU15). Utskottets uppfattning ligger fast. Utskottet anser att förekomsten av prenatal könsdiskriminering, dvs. abort av flickfoster, är ett utslag av patriarkaliska och sociala strukturer och därmed följande ojämlikhet mellan könen som råder i stora delar av världen. Utskottet understryker att lösningen på problemet med könsselektiva aborter dock inte är att inskränka aborträtten.

Enligt uppgift från FN:s befolkningsfond uppskattas ca 200 miljoner kvinnor världen över ha utsatts för könsstympning. Företeelsen förekommer främst i Afrika söder om Sahara och i arabiska stater. Utskottet konstaterar att könsstympning har allvarliga konsekvenser för kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och understryker vikten av att motverka förekomsten av könsstympning. I tillägg till vad som anges ovan om SRHR kan utskottet konstatera att motverkandet av könsstympning bl.a. ingår i Sveriges strategi för SRHR i Afrika söder om Sahara för tidsperioden 2015–2019.

Utskottet välkomnar också att regeringen avser att motverka barn- och tvångsäktenskap och påminner i detta sammanhang om betänkande 2016/17:UU5 där utskottet konstaterade att barnäktenskap är en kränkning av barnets rättigheter. Utskottet framhöll vikten av att motverka förekomsten av barnäktenskap och välkomnade att det under mål 5 i Agenda 2030 anges att bl.a. barnäktenskap ska avskaffas. Utskottet konstaterar vidare att motverkande av barn- och tvångsäktenskap lyfts fram i utrikesförvaltningens handlingsplan för en feministisk utrikespolitik för 2015–2018 med fokusområden för 2017.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna, 2015/16:123 (V) yrkandena 6, 8 och 9, 2015/16:2109 (SD) yrkandena 5 och 6, 2015/16:2262 (FP) yrkande 3, 2016/17:470 (SD) yrkandena 5 och 6 och 2016/17:1073 (L) yrkande 4.

Barnets rättigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om barnets rättigheter med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 20 (SD) och 21 (V).

Skrivelsen

Regeringen anför i skrivelsen bl.a. att den avser att vara en stark röst och aktör för barnets rättigheter med det långsiktiga målet att barn och unga ska

respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande (s. 33–34).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1 anförs att barns mänskliga rättigheter behöver vara en central del i Sveriges breda arbete för mänskliga rättigheter. I yrkande 7 anförs att Sverige bör inleda ett konkret arbete med målet att alla världens stater ska förbjuda barnaga. I yrkande 10 anförs att Sverige bör verka för allas rätt till en identitet och för att understödja att fler länder utvecklar effektiva folkbokföringssystem.

I kommittémotion 2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 7 framhålls vikten av att i högre grad uppmärksamma och verka för barns rättigheter. Detta framhålls även i kommittémotion 2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 7 och i kommittémotion 2016/17:2504 av Jeff Ahl m.fl. (SD) yrkande 15.

Utskottets ställningstagande

FN:s barnkonvention antogs 1989 och trädde i kraft året därpå. Konventionen föreskriver att barnets bästa ska sättas i första rummet vid alla åtgärder som rör barn, och det klargörs att barn ska ha rätten att komma till tals i frågor och beslut som berör barnet. Utskottet påminner om att Sverige var en pådrivande och konstruktiv kraft i samband med utarbetandet av barnkonventionen. Sverige ratificerade konventionen 1990. Sverige har även ratificerat de fakultativa protokollen om barnsoldater och om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi.

I likhet med betänkande 2014/15:UU15 konstaterar utskottet att den dagliga verkligheten för miljoner barn världen över står i skarp kontrast till vad som anges i övergripande förklaringar, konventioner och andra instrument samt andra åtaganden och mål om barnets rättigheter. Många barn tvingas in i giftermål, och andra barn sätts i arbete. Barn saknar också ofta tillgång till flertalet ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter såsom utbildning och hälsa, vilket leder till marginalisering och fattigdom.

Trots att det slås fast i barnkonventionen att alla barn har rätt till skydd mot våld och andra former av övergrepp beräknas enligt skrivelsen ca 120 miljoner flickor och ca 70 miljoner pojkar utsättas för sexuellt våld och nära 1 miljard barn för olika former av fysiskt våld. I Agenda 2030 anges explicit att alla former av våld mot barn ska elimineras. Arbetet inom ramen för det globala partnerskapet för att motverka våld mot barn (The Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children) syftar till att främja genomförandet av Agenda 2030 i detta avseende. FN:s generalsekreterare har vidare utnämnt en särskild representant när det gäller våld mot barn. Den särskilda representanten har lanserat ett initiativ för att allt våld mot barn ska upphöra (High time to end violence against children). Enligt uppgift från det globala partnerskapet

har 52 länder förbjudit alla former av barnaga och ytterligare 54 stater har uttryckt en ambition att införa ett totalförbud mot barnaga. Sverige var det första landet i världen att förbjuda barnaga (1979). Utskottet noterar vad som anges i skrivelsen att det svenska barnagaförbudet väcker ett stort intresse i en internationell kontext. Utskottet konstaterar vidare att Sverige är en stark aktör för barnets rätt till skydd mot våld. Sverige arrangerade 2014 ett högnivåmöte för att få fler länder att förbjuda barnaga. I juni 2016 anordnades en uppföljningskonferens i Wien.

I barnkonventionen slås det fast att ett barn ska registreras omedelbart efter födelsen, ska ha rätt från födelsen till ett namn och rätt att förvärva ett medborgarskap m.m. Konventionsstaterna åtar sig vidare att respektera barnets rätt att behålla sin identitet, innefattande medborgarskap, namn m.m. Avsaknad av födelsebevis kan begränsa barnets tillgång till sociala tjänster som hälsa och utbildning och kan även leda till en risk för statslöshet. Enligt FN:s barnfond (Unicef) finns det 230 miljoner oregistrerade barn runt om i världen. Unicef tillhör de FN-organ som stöder kapacitetsuppbyggnad för att främja födelseregistrering och folkbokföring. Sverige är en betydande givare till FN:s barnfond.

I linje med de åtaganden som statsparterna till barnkonventionen har gjort framhåller utskottet att Sveriges långsiktiga mål när det gäller barnets rättigheter måste vara att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling, trygghet, delaktighet och inflytande. Utskottet framhåller vidare vikten av att Sverige även i fortsättningen är en stark röst och aktör för barnets rättigheter och verkar för barns delaktighet och inflytande i frågor som rör dem. Utskottet framhåller också vikten av att genomgående synliggöra barnets perspektiv och rättigheter i internationella sammanhang. Utskottet understryker även vikten av att EU arbetar för att stärka barnets rättigheter och ser positivt på att EU har riktlinjer för arbetet på detta område och att barnets rättigheter intar en framträdande plats i EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati för perioden 2015–2019. Utskottet påminner avslutningsvis om budgetbetänkande 2016/17:UU2 (utg.omr. 7 Internationellt bistånd). I betänkandet underströk utskottet att barnrättsperspektivet är en viktig del av rättighetsperspektivet. Utskottet konstaterade vidare att Sverige är en betydande givare på barnrättsområdet och underströk att arbetet med barnets rättigheter ska fortsätta att stärkas samt välkomnade att Sverige ska bidra till att alla flickor och pojkar ska kunna fullgöra en avgiftsfri och likvärdig utbildning av hög kvalitet.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:123 (V) yrkandena 1, 7 och 10, 2015/16:2109 (SD) yrkande 7, 2016/17:470 (SD) yrkande 7 och 2016/17:2504 (SD) yrkande 15.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om hbtq-personers rättigheter med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 22 (M, C, L, KD) och 23 (V).

Skrivelsen

Regeringen framhåller i skrivelsen att diskrimineringsförbudet i de centrala konventionerna om de mänskliga rättigheterna även omfattar sexuell läggning och könsidentitet. Regeringen betonar bl.a. att den även i fortsättningen avser att vara en stark röst och aktör för hbtq-personers mänskliga rättigheter (s. 30–31).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6 framhålls bl.a. att vikten av att Sverige inom ramen för utrikes- och biståndspolitiken står upp för hbtq-personers rättigheter. Detta framhålls även i kommittémotion 2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 5.

I kommittémotion 2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1 anförs att Sverige bör agera för att den oberoende experten för hbtq-frågor i FN:s råd för de mänskliga rättigheterna ska få goda organisatoriska och finansiella förutsättningar att genomföra sitt uppdrag. I yrkande 4 anförs att Sverige bör använda sin plats i FN:s säkerhetsråd till att uppmärksamma situationen för hbtq-personer i konflikt- och postkonfliktländer. I yrkande 5 anförs att Sverige bör verka för att lyfta fram hbtq-frågorna i alla relevanta forum inom FN-systemet. I yrkande 17 anförs att Sverige inom ramen för den feministiska utrikespolitiken bör uppmärksamma situationen för homo- och bisexuella flickor och kvinnor och icke-binära personer oavsett eventuell transexfarenhet. I yrkande 18 anförs att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till hur stödet till hbtq-organisationer i syd kan förstärkas och göras mer flexibelt.

I partimotion 2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22 anförs att arbetet för hbt-personers rättigheter måste vara en integrerad del av Sveriges internationella arbete för mänskliga rättigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser allvarligt på att hbtq-personers mänskliga rättigheter, bl.a. genom diskriminering, våld och hot om våld, kränks i alla delar av världen. Utskottet konstaterar att graden av respekt för hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter i vissa fall kan ses som en indikator för i vilken utsträckning en stat generellt respekterar de mänskliga rättigheterna.

Utskottet påminner om betänkande 2014/15:UU15 och framhåller att diskriminering av människor på grund av sexuell läggning och könsidentitet står i strid med den grundläggande och universella principen om alla människors lika värde och rättigheter. Utskottet betonar alla likas rättigheter och framhåller diskrimineringsförbudet i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i konventionerna om de mänskliga rättigheterna. Utskottet välkomnar att FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, Europarådet, Europadomstolen och FN:s råd för mänskliga rättigheter explicit har fastslagit att sexuell läggning och könsidentitet omfattas av principen om icke-diskriminering i de centrala konventionerna om de mänskliga rättigheterna. Utskottet ser positivt på att det i skrivelsen anförs att Sverige och andra EU-stater verkar för att uttryckliga referenser om diskrimineringsförbud på grund av sexuell läggning och könsidentitet förs in och blir mer allmänt accepterade i FN-systemet och i andra internationella forum.

Utskottet konstaterar att frågor om sexuell läggning och könsidentitet är kontroversiella i många länder, inklusive inom EU, och att det i vissa stater finns ett stort motstånd mot att diskutera frågan ur ett människorättsperspektiv. Utskottet ser dock positivt på att EU har antagit riktlinjer om hbtq-personers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna till stöd för dialogen med tredjeländer om frågan. Utskottet ser vidare positivt på att MR-rådet i juni 2016 beslutade att inrätta en oberoende expert på diskriminering och våld mot personer på grund av sexuell läggning eller könsidentitet. Beslutet innebär att frågan nu tydligt finns på MR-rådets dagordning och att regelbunden rapportering om situationen för hbtq-personers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna kommer att ske. Utskottet välkomnar att Sverige har varit starkt engagerat och stödjande i etablerandet av denna FN-expert i MR-rådet.

Utskottet understryker betydelsen av att Sverige fortsätter att utgöra en kraftfull röst för hbtq-personers lika värde och rättigheter inom både utrikes- och utvecklingspolitiken. I likhet med betänkande 2012/13:UU15 och betänkande 2014/15:UU15 anser utskottet att Sverige och EU i partnerskap med tredjeländer systematiskt bör främja skyddet av och respekten för de mänskliga rättigheterna när det gäller sexuell läggning och könsidentitet inom ramen för FN och andra multilaterala forum och i bilaterala människorättsdialoger. Utskottet ser därför positivt på att det i skrivelsen anförs att Sverige även i fortsättningen ska vara en stark röst och en tydlig aktör för hbtq-personers fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, och verka för att diskriminering på grund av könsidentitet synliggörs ytterligare. Utskottet konstaterar att arbetet med att motverka diskriminering av bl.a. hbtq-personer kommer att ske bl.a. inom ramen för den feministiska utrikespolitik som regeringen vill bedriva. Frågan ingår också i utrikesförvaltningens handlingsplan för en feministisk utrikespolitik 2015–2018 med fokusområdet för 2017. Utskottet konstaterar i detta sammanhang även att utvecklingssamarbetet är ett verktyg i det samlade svenska engagemanget för hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter i utrikespolitiken.

Utskottet påminner om betänkande 2016/17:UU2 och framhåller att det är ett grundläggande krav att människor oavsett bl.a. sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck ska kunna åtnjuta sina rättigheter och att ett sådant förhållningssätt innebär ett synliggörande av diskriminerade, exkluderade och marginaliserade individer och grupper före varje insats. I likhet med vad som framgår på annan plats i betänkandet framhåller utskottet vidare att tillgång till SRHR är centralt för hbtq-personers fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

Utskottet konstaterar att Sverige i dag är en viktig aktör i det internationella utvecklingssamarbetet för hbtq-personers rättigheter. Sverige stöder aktörer som arbetar med att stärka hbtq-personers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna genom påverkansarbete, kapacitetsuppbyggnad av organisationer och rörelser, stöd och skydd till diskriminerade personer och personer vars rättigheter kränkts, dokumentering av överträdelser av de mänskliga rättigheterna och samarbete mellan rörelser, organisationer och länder.

Utskottet konstaterar i detta sammanhang även att det krympande utrymmet för civilsamhället är i allra högsta grad en utmaning för organisationer som arbetar för hbtq-personers rättigheter världen över, och upprepar vad som angetts på annan plats i betänkandet om vikten av att stödja civilsamhällets organisationer och aktörer för att stärka demokratin och människors deltagande.

Mot bakgrund av utskottets ställningstagande avstyrks motionerna 2015/16:2971 (M) yrkande 6, 2016/17:812. (V) yrkandena 1, 4, 5, 17 och 18, 2016/17:1079 (L) yrkande 22 och 2016/17:2768 (M) yrkande 5.

Religions- och övertygelsefrihet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om religions- och övertygelsefrihet med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 24 (SD), 25 (V), 26 (L) och 27 (KD).

Skrivelsen

Regeringen anger i skrivelsen att diskriminering och våld kopplat till människors religiösa och icke-religiösa identiteter har ökat kraftigt de senaste åren. I skrivelsen berörs bl.a. frågor om rätten att välja religions- och trosuppfattning, kopplingen mellan å ena sidan religions- och övertygelsefrihet och å andra sidan yttrande- och föreningsfrihet, och interkulturell och interreligiös dialog (s. 34–35).

Motionerna

I partimotion 2015/16:82 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 framhålls vikten av att konsekvent inkludera religions- och övertygelsefrihet i Sveriges breda arbete för mänskliga rättigheter. I yrkande 2 anförs att kvinnors och flickors religions- och övertygelsefrihet särskilt bör prioriteras i Sveriges arbete med religions- och övertygelsefrihet. I yrkande 3 anförs att regeringen bör få i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag om hur Sverige kan arbeta långsiktigt och strukturerat med frågor som rör religions- och övertygelsefrihet i utrikespolitiken. I yrkande 4 anförs att regeringen tillsammans med det civila samhället i Sverige bör ta fram ett dialogmaterial för religions- och övertygelsefrihet och för dialog med religiösa företrädare. Enligt motionärerna ska dialogmaterialet riktas till medarbetare på UD, Sida och andra svenska aktörer inom Sveriges utvecklingsamarbete.

I kommittémotion 2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 8 anförs att Sverige bör uppdra åt en särskild ambassadör att verka för att respekten för religionsfriheten stärks. Detta framhålls även i kommittémotion 2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 3. I yrkande 6 framhålls vikten av att sätta religionsfriheten högt upp på agendan i strategin för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

I kommittémotion 2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 8 anförs att regeringen bör intensifiera sina ansträngningar för att stödja utsatta och förföljda kristna samt för att fästa världssamfundets uppmärksamhet på förföljda kristnas utsatta situation. Detta upprepas i kommittémotion 2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 8.

I kommittémotion 2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 5 anförs att Sverige i högre grad måste uppmärksamma och driva frågan om förtryck av kvinnor och flickor på grund av religiös tillhörighet. Samma yrkande återkommer i partimotion 2016/17:1073 yrkande 6.

I kommittémotion 2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19 anförs att alla diplomater bör ha genomgått utbildning i frågor som rör religionsfrihet.

Utskottets ställningstagande

Religions- och övertygelsefriheten garanteras i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter. Även i Europakonventionen om mänskliga rättigheter garanteras denna rättighet. Religions- och övertygelsefriheten omfattar förutom rätten att utöva den religion eller tro man vill också friheten att byta religion och trosuppfattning, friheten att inte bekänna sig till någon religion eller övertygelse samt rätten att kritisera andras religions- eller trosuppfattningar. På så sätt är religions- och övertygelsefriheten nära kopplad till yttrandefriheten och förenings- och församlingsfriheten. Religions- och övertygelsefrihet, yttrandefrihet, informationsfrihet, mötesfrihet och demonstrationsfrihet bildar tillsammans åsiktsfriheten. Utskottet konstaterar

att dessa är tätt sammankopplade, och begränsningar av en frihet resulterar i begränsningar av de övriga. Utskottet framhåller att det är viktigt att lyfta fram yttrande- och föreningsfrihet som centrala för att skydda även religionsfriheten, och att motarbeta censur oavsett om det gäller religiösa uttryck eller religiös kritik.

Utskottet ser med oro på att diskriminering, trakasserier och våld kopplat till människors religiösa och icke-religiösa identiteter har ökat kraftigt i takt med de senaste årens globala tillbakagång för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Religion har politiserats, och nationalism med religiösa inslag vinner mark på bred front. Våldsbejakande extremistiska terroriströrelser sprider skräck i de länder där de verkar. De hotar och förföljer både religiösa minoriteter och icke-religiösa individer. Utskottet konstaterar att hot, våld och trakasserier mot personer på grund av religiös tillhörighet är vanligare i stater där religionsfriheten begränsas än i stater där religionsfriheten tillämpas fullt ut.

Utskottet ser allvarligt på att religiösa tolkningar och hänvisning till religion används även i FN och andra multilaterala forum för att ifrågasätta bl.a. kvinnors och flickors fri- och rättigheter och även hbtq-personers fri- och rättigheter. Utskottet ser vidare med oro på både den ökande antisemitismen och islamofobin i Europa och på förföljelsen av religiösa minoriteter i andra delar av världen. Utskottet ser positivt på att ett särskilt sändebud har utsetts för att motverka antisemitism och islamofobi. Sändebudet ska arbeta med att samordna Utrikesdepartementets ansträngningar i dessa frågor genom att samverka nationellt och internationellt med centrala aktörer och multilaterala organisationer. När det gäller kristna minoriteter konstaterade utskottet i betänkande 2014/15:UU15 och i betänkande 2015/16:UU12 att denna grupp befinner sig i en utsatt situation i vissa länder, inte minst i Mellanöstern och Nordafrika, och betonade att förföljelsen av kristna minoriteter måste upphöra.

Utskottet har vid flera tillfällen tagit ställning för att religions- och övertygelsefrihet är central i ett öppet samhälle, och att religions- och övertygelsefrihet är en universell mänsklig rättighet som kräver beskydd överallt och för alla (bet. 2012/13:UU15, bet. 2014/15:UU15). Mot denna bakgrund ser utskottet positivt på att regeringen i skrivelsen anför att den avser att inskräpa vikten av religionsfrihet som en integrerad del i det bredare arbetet för att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna, försvara och skydda individens frihet att välja religions- eller trosuppfattning och på ett systematiskt sätt öka medvetenheten om religions- och övertygelsefriheten och på vilka sätt denna rättighet kan kränkas.

I skrivelsen framhålls utlandsmyndigheternas betydelse för att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Det anges även att regeringen avser att förbättra stödet till utlandsmyndigheterna för att effektivisera arbetet med dessa frågor. Utskottet utgår från att detta stöd inbegriper det underlag och den kompetensutveckling som eventuellt behövs för att kunna utföra uppdraget, inklusive när det gäller att främja religions- och övertygelsefrihet. Utskottet kan vidare konstatera att religions- och

övertygelsefrihet, i likhet med tidigare, inbegrips i de 135 landrapporter om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer som Utrikesdepartementet offentliggjorde den 26 april 2017.

Enligt utskottet är EU en viktig aktör för att främja religions- och övertygelsefrihet gentemot tredjeländer. Som framgår på annan plats i betänkandet har EU landstrategier med gemensamma prioriteringar för EU:s arbete på landnivå när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati. Utskottet utgår från att religions- och övertygelsefrihet vid behov ingår i dessa landstrategier. EU har vidare sedan 2013 riktlinjer för att främja religions- och övertygelsefrihet i unionens externa relationer, och frågan lyfts fram som en prioritering i den handlingsplan (2015–2019) som är kopplad till EU:s strategiska ramverk för mänskliga rättigheter och demokrati.

Enligt utskottet har de religiösa samfunden en viktig roll att spela i kampen mot intolerans, diskriminering och inskränkningar av de mänskliga rättigheterna. Samverkan med religions- eller övertygelsebaserade organisationer är centralt för att förbättra ömsesidig och lika respekt för allas rättigheter. Det är viktigt att främja interkulturell och interreligiös dialog tillsammans med religiösa samfund och trossamfund. Utskottet konstaterar att Sverige deltar aktivt inom en rad olika forum för interreligiös dialog, tolerans och fred och ger bidrag till internationella forum, som till exempel FN:s Alliance of Civilizations (Unaoc). Utskottet vill i detta sammanhang även framhålla Svenska institutet i Alexandria som bl.a. syftar till att bidra till en ökad ömsesidig förståelse när det gäller kultur och religion. En delegation från utskottet besökte institutet i maj 2016.

När det gäller yrkandet om att utse en ambassadör för att främja religionsfrihet nämns ovan att utskottet ser positivt på att ett sändebud har utsetts för att motverka antisemitism och islamofobi. Utskottet konstaterar vidare att det finns en ambassadör för det mänskliga rättigheterna i stort. I övrigt påminner utskottet om att beslutskompetensen, enligt regeringsformen, i frågor som rör Regeringskansliets och utrikesförvaltningens organisation och personal samt fördelningen av resurser inom utrikesförvaltningen, ligger hos regeringen eller hos de myndigheter som lyder under regeringen.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:82 (V) yrkandena 1–4, 2015/16:1936 (KD) yrkande 8, 2015/16:2109 (SD) yrkande 8, 2015/16:2262 (FP) yrkande 5, 2015/16:2678 (KD) yrkandena 3 och 6, 2016/17:470 (SD) yrkande 8, 2016/17:1073 (L) yrkande 6, 2016/17:3206 (KD) yrkande 19.

Mänskliga rättigheter i arbetslivet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservationen 28 (V).

Skrivelsen

Regeringen framhåller i skrivelsen att social rättvisa och förbättrade arbetsförhållanden är centrala för en hållbar globalisering och en hållbar ekonomisk utveckling. I sammanhanget lyfts ett antal frågor med bäring på mänskliga rättigheter i arbetslivet fram, bl.a. vikten av att stater ratificerar Internationella arbetsorganisationens (ILO) kärnkonventioner, produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla, föreningsfrihet, organisationsrätt och kollektiv förhandlingsrätt (s. 40–42). Hållbart företagande och mänskliga rättigheter lyfts också fram, och bl.a. betonas vikten av att genomföra FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter (s. 49–50).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 11 anförs att Sverige i utvecklingssamarbetet, utrikespolitiken och främjandeverksamheten bör arbeta för att stater och företag respekterar de internationella överenskommelser som reglerar barnarbete och arbeta för att alla skadliga barnarbeten avskaffas.

I kommittémotion 2016/17:1195 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1 anförs att regeringen bör verka för att ILO ska ges möjlighet att utfärda sanktioner mot de stater som bryter mot ILO:s kärnkonventioner. I yrkande 2 anförs att Sverige bör verka för att EU ska ställa tydliga krav på ratificering av ILO:s åtta kärnkonventioner vid förhandlingar om associationsavtal och andra former av handelsavtal. I yrkande 7 anförs att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på bindande riktlinjer för företagans ansvar och mänskliga rättigheter. I yrkande 8 anförs att regeringen bör tillsätta en ambassadör för Global Deal. I yrkande 11 anförs att regeringen inom ramen för Global Deal särskilt bör verka för att avskaffa diskriminering på arbetsmarknaden. I yrkande 12 anförs att regeringen bör ta initiativ för att Sverige ska ratificera ILO:s konvention 189. I yrkande 13 anförs att regeringen bör verka för att arrangörer av internationella idrottsevenemang ska respektera löntagares fackliga rättigheter både under förberedelser inför och vid genomförande av evenemangen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis, i likhet med betänkande 2016/17:UU5, att produktiva arbeten för kvinnor och män under anständiga arbetsvillkor bidrar till en inkluderande och hållbar ekonomisk utveckling och framhåller att frågor om anständiga arbetsvillkor och rättigheter i arbetslivet är viktiga komponenter i genomförandet av Agenda 2030.

Utskottet ser allvarligt på att kränkningar av de mänskliga rättigheterna i arbetslivet är vanligt förekommande i en global kontext. Enligt skrivelsen arbetar över 168 miljoner barn och mer än hälften av dem är sysselsatta i arbete som är farligt för hälsan. Vidare är 20 miljoner människor offer för tvångsarbete. Fler kvinnor och flickor är offer än män och pojkar, och en fjärdedel av offren är barn under 18 år.

Utskottet anser att företagande och respekt för mänskliga rättigheter ska gå hand i hand med och vara en del av en aktiv politik för hållbart företagande. Utskottet instämmer i regeringens syn att en förbättrad samstämmighet mellan handels-, närings-, utvecklings- och utrikespolitiken är centralt för att skapa bättre förutsättningar för hållbart företagande och respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Utskottet påminner i detta sammanhang om yttrande 2015/16:UU3y till näringsutskottet där utskottet anförde att främjarinsatser som görs av olika statliga aktörer ska genomsyras av de grundläggande principer om demokrati, mänskliga rättigheter, fred, jämställdhet och hållbar utveckling som Sveriges utrikespolitik vilar på. Utskottet påminner också om betänkande 2016/17:UU2 där utskottet välkomnade att svenskt utvecklingssamarbete ska bidra till produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor och grundläggande social trygghet. Utskottet påminner vidare om betänkande 2016/17:UU5 där utskottet konstaterade att de internationella riktlinjerna för hållbart företagande inkluderar OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, ILO:s kärnkonventioner och trepartsdeklarationer och Agenda 2030. I likhet med sistnämnda betänkande vill utskottet lyfta fram den sociala dimensionen av hållbart företagande som inkluderar bl.a. anständiga arbetsvillkor, respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet. I utskottets yttrande 2015/16:UU4y till näringsutskottet välkomnades bl.a. att Sverige lanserat en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter i syfte att nationellt genomföra FN:s vägledande principer på detta område. I handlingsplanen uppmanar regeringen bl.a. företag att anta en policyförklaring om att respektera mänskliga rättigheter i sin verksamhet, kartlägga och kontrollera risker i sin värdekedja samt införa rutiner för hur anställda kan slå larm om missförhållanden. FN:s vägledande principer lyfts även fram i EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati 2015–2019. Utskottet ser positivt på att regeringen i skrivelsen anger att den avser att verka för att öka kunskapen på Sveriges ambassader om FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter samt hållbart företagande så att

ambassaderna kan stödja svenska företag i dessa frågor när företagen är verksamma utomlands.

ILO är FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor. ILO har som grundläggande mål att bekämpa fattigdom och främja social rättvisa, sysselsättning och bättre arbetsvillkor samt att värna fackliga fri- och rättigheter. ILO är den enda FN-organisation där regeringar, arbetsgivare och arbetstagare samarbetar på lika villkor. Utskottet konstaterar att trepartssamarbetet ger kraft och dynamik åt diskussionerna samtidigt som det ger stor trovärdighet åt ILO:s arbete.

Åtta av ILO:s antagna konventioner räknas till och följs upp som ILO:s grundläggande rättighetskonventioner. Utskottet konstaterar att alla medlemsländer genom sitt medlemskap i ILO och sin anslutning till organisationens stadga har en förpliktelse att respektera, främja och genomföra de grundläggande rättigheter som är tema för de åtta rättighetskonventionerna. Utskottet konstaterar att detta även inkluderar medlemsstater som arrangerar internationella idrottsevenemang. De grundläggande rättigheterna omfattar föreningsfrihet, organisationsrätt, erkännande av rätten till kollektiva förhandlingar samt avskaffande av alla former av tvångsarbete, barnarbete och diskriminering i arbetslivet. Utskottet välkomnade i betänkande 2010/11:UU15 Sveriges stöd till ratificering och genomförande av ILO:s kärnkonventioner. I linje med detta ser utskottet positivt på att regeringen avser att verka för att stater ratificerar ILO:s kärnkonventioner. Utskottet konstaterar även att Sverige är en betydande givare till ILO. Vidare konstaterar utskottet att övervakningen när det gäller tillämpningen av ratificerade konventioner sker genom regelbunden rapportering från de konventionsanslutna ländernas regeringar. Rapporterna granskas av oberoende jurister i ILO:s expertkommitté och i särskilda fall av ett (trepartiskt) utskott på ILO:s arbetskonferens.

EU:s gemensamma handelspolitik är en central del i EU:s roll som global aktör och syftar till att stärka förutsättningarna för handel, tillväxt och sysselsättning. Utskottet konstaterar att det i EU:s samtliga handels- och samarbetsavtal finns MR-klausuler, och i vissa avtal är även rättigheter med utgångspunkt i ILO:s kärnkonventioner integrerade. Utskottet uttryckte i betänkande 2016/17:UU5 stöd till regeringens ambitioner att arbeta för internationella handelsavtal som främjar ILO:s globala normer och framför allt kärnkonventionerna. Utskottets uppfattning ligger fast. Utskottet noterar i övrigt i detta sammanhang att det i skrivelsen anförs att Sverige verkar för att EU inkluderar referenser till hållbart företagande, inklusive FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, i hållbarhetskapiteln i sina bilaterala och regionala handelsavtal, investeringsavtal och partnerskaps- och samarbetsavtal.

Utskottet konstaterar att det svenska internationella initiativet Global Deal syftar till att få till stånd anständiga arbetsvillkor, större jämlikhet, ökad produktivitet och en inkluderande ekonomisk utveckling genom förbättrade möjligheter till social dialog mellan arbetsgivare och arbetstagare. Stater som

stöder initiativet framhåller bl.a. vikten av att ratificera och respektera ILO:s kärnkonventioner. Arbetsgivare åtar sig att i praktiken respektera dessa rättigheter. När det gäller yrkandet om att tillsätta en ambassadör för Global Deal påminner utskottet om att beslutskompetensen, enligt regeringsformen, i frågor som rör Regeringskansliets och utrikesförvaltningens organisation och personal samt fördelningen av resurser inom utrikesförvaltningen, ligger hos regeringen eller hos de myndigheter som lyder under regeringen.

I ett yrkande anförs att regeringen bör ta initiativ till att Sverige ska ratificera ILO:s konvention 189 om anständiga arbetsvillkor för hushållsarbetare. Enligt Arbetsmarknadsdepartementet bereds frågan om ratificering av denna ILO-konvention för närvarande inom Regeringskansliet.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:123 (V) yrkande 11 och 2016/17:1195 (V) yrkandena 1, 2, 7, 8 och 11–13.

Folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottmålsdomstolen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottmålsdomstolen m.m. med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 29 (M), 30 (V) och 31 (KD).

Skrivelsen

I skrivelsen konstaterar regeringen att efterlevnaden av den internationella humanitära rätten har försämrats och framhåller bl.a. vikten av att fortsätta att stärka efterlevnaden av den internationella humanitära rätten (s. 47–48). Terrorism ska bekämpas med full respekt för folkrätten (s. 52–53) och ICC ses som central för att motverka straffrihet för de allra grövsta internationella brotten (s. 66–68).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25 anförs bl.a. att dagens konflikter med inslag av icke-statliga aktörer som terrorister och privata säkerhetsföretag väcker flera frågor i förhållande till den humanitära rätten. Detta framförs även i kommittémotion 2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 27.

I partimotion 2016/17:48 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 14 anförs att Sverige bör arbeta för att återupprätta respekten för folkrätten och stärka de institutioner som är satta att försvara den.

I partimotion 2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 21 anförs att Sverige bör verka för att ICC skaffar sig den kompetens som krävs för att kunna utreda misstankar om sexuell våld och avsätter tillräckligt med resurser för att samla in bevis.

I kommittémotion 2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 10 anförs att regeringen måste intensifiera sina ansträngningar att förmå FN:s säkerhetsråd att arbeta för att få ett slut på omfattande kränkningar av internationell humanitär rätt.

Utskottets ställningstagande

Folkrätten består av alla internationella lagar och principer som reglerar hur stater och andra internationella aktörer ska samarbeta och hur de får och inte får agera gentemot varandra. Folkrätten kan därmed sägas utgöra grunden för hela det moderna internationella politiska systemet. Folkrätten inbegriper regler om bl.a. diplomatiska förbindelser, havsrätt, civil luftfart, mänskliga rättigheter och humanitär rätt. Utskottet har vid återkommande tillfällen slagit fast att det är en hörnsten i svensk utrikespolitik att verka för att folkrätten respekteras. Vikten av att värna folkrätten lyfts även fram i regeringens utrikespolitiska deklaration för 2017. Utskottet instämmer därmed med motionärerna om att Sverige även i fortsättningen bör arbeta för att främja respekten för folkrätten och stärka de institutioner som är satta att försvara den. Utskottet understryker att det med tanke på det allvarliga världsläget är än mer angeläget att arbeta för att värna och stärka folkrätten. Utskottet konstaterar att Sveriges medlemskap i FN:s säkerhetsråd är en viktig plattform för detta arbete. Utskottet ser vidare positivt på att regeringen har sammankallat en folkrätts- och nedrustningsdelegation som träffas två till tre gånger per år. Delegationen utarbetar förslag om hur regeringen kan arbeta för att stärka respekten för folkrätten och för att främja internationell nedrustning. Utskottet vill i detta sammanhang även lyfta fram vikten av att kampen mot terrorismen bedrivs med full respekt för folkrätten.

Utskottet kan konstatera att antalet konflikter ökar och blir alltmer utdragna. Dagens väpnade konflikter har kommit att gå från konventionella krig mellan stater till konflikter inom en stat som även involverar internationella och icke-statliga aktörer. Den del av folkrätten som syftar till att begränsa det lidande som väpnade konflikter orsakar för civila och stridande – den internationella humanitära rätten – ställs därmed inför stora och komplexa utmaningar. Kärnan i den internationella humanitära rätten, eller i krigets lagar, består av de fyra Genèvekonventionerna från 1949 och två tilläggsprotokoll från 1977 som gemensamt syftar till att reglera och begränsa effekterna av väpnade konflikter. Instrumenten skyddar människor som inte deltar i stridigheter (civila, vårdpersonal och hjälparbetare) och personer som inte längre deltar i stridigheter såsom skadade, sjuka och skeppsbrutna soldater samt krigsfångar. De konventionsbundna reglerna anses i huvudsak vara internationell sedvanerätt som därmed är bindande för alla parter i väpnade

konflikter. Tilläggsprotokollen stärker skyddet för offer för internationella väpnade konflikter (tilläggsprotokoll I) och i icke internationella väpnade konflikter (tilläggsprotokoll II).¹ Icke-internationella väpnade konflikter omfattas även av den för Genèvekonventionerna gemensamma artikeln 3. I artikeln föreskrivs i korthet bl.a. att alla personer som befinner sig under fiendens kontroll ska behandlas humanit.

Utskottet konstaterar att efterlevnaden av den internationella humanitära rätten brister. Utskottet ser därför positivt på att regeringen i skrivelsen anger att den avser att fortsätta att bidra till arbetet med att stärka efterlevnaden av den internationella humanitära rätten, stödja genomförandet av EU:s riktlinjer om internationell humanitär rätt, uppmärksamma och motverka sexuellt och könsbaserat våld i väpnade konflikter och andra katastrofsituationer samt verka för att fler stater ansluter sig till relevanta konventioner om internationell humanitär rätt, t.ex. tilläggsprotokollen till Genèvekonventionerna.

Utskottet ser med oro på förekomsten av våld mot vårdpersonal och hjälparbetare i humanitära krissituationer. Utskottet framhåller att vårdpersonal och hjälparbetare skyddas under den internationella humanitära rätten. Utskottet ser även med oro på att det humanitära tillträdet ofta begränsas i humanitära krissituationer. Utskottet konstaterar att utgångspunkten för humanitärt bistånd är att varje stat har det primära ansvaret för att möta de humanitära behov som uppstår inom det egna landets gränser. I de fall staten eller andra institutioner i det utsatta landet varken kan eller vill leva upp till detta ansvar har utomstående organisationer och stater, med tillräcklig förmåga och kapacitet, ett ansvar att lämna stöd till insatser för att möta dessa behov, i enlighet med internationell humanitär rätt och med etablerad praxis inom det internationella humanitära biståndet. Ökad respekt för och efterlevnad av humanitära principer och internationell humanitär rätt är en viktig förutsättning för att effektivt kunna nå och skydda krisdrabbade människor. Utskottet ser positivt på att frågor om en generell ökad kunskap om internationell humanitär rätt och humanitära principer och förbättrade möjligheter till säkert och obehindrat humanitärt tillträde till krisdrabbade människor lyfts fram i den strategi som regeringen nyligen antog: Strategi för Sveriges humanitära bistånd genom Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) 2017–2020.

En grundläggande princip inom den internationella humanitära rätten är att parterna i en konflikt måste skilja mellan civila och kombattanter. Den internationella humanitära rätten förbjuder direkta och urskillningslösa attacker på civila. I en väpnad konflikt kan attacker på civila vara ett krigsbrott under internationell humanitär rätt. Den internationella humanitära rätten baseras vidare på premissen att visst våld mot militära måltavlor är tillåtet i en väpnad konflikt. Enligt Internationella rödakorskommittén (ICRC) är det viktigt att skilja den internationella humanitära rätten från det rättsliga

¹ Sedan 2005 finns ett tredje tilläggsprotokoll om emblemet den röda kristallen. Utskottet behandlade Sveriges ratificering av tilläggsprotokoll III i betänkande 2013/14:UU25.

regelverk som gäller för terrorism. Enligt ICRC är detta särskilt viktigt vid icke internationella väpnade konflikter där en terroriststämpling kan leda till en minskad respekt för den internationella humanitära rätten från organiserade väpnade grupper. Den internationella humanitära rätten är inte tillämplig när terrordåd utförs eller terroristmisstänkta personer häktas utanför ramen för en väpnad konflikt. Då är i stället nationell lag, internationell straffrätt och konventioner om de mänskliga rättigheterna tillämpliga.

Som nämnts ovan är distinktionen mellan civila och soldater en grundläggande komponent inom den internationella humanitära rätten. Civila måste skyddas mot direkta attacker såvida de inte deltar direkt i stridigheter. Genèvekonventionerna och tilläggsprotokollen saknar dock en definition av civilas direkta deltagande i stridigheter. Utskottet kan dock konstatera att ICRC 2009 publicerade riktlinjer när det gäller denna fråga (Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under IHL).

Privata säkerhetsföretag har fått en alltmer framträdande roll i väpnade konflikter. Det s.k. Montreuxdokumentet från 2008 syftar till att förbättra säkerhetsföretagens respekt för internationell humanitär rätt och de mänskliga rättigheterna. Utskottet ser positivt på att Sverige ingick i den grupp på 17 stater som utarbetade dokumentet och därmed står bakom dokumentet. Utskottet konstaterar vidare att det sedan 2010 även finns en uppförandekod för privata säkerhetsföretag i syfte att säkerställa att dessa respekterar den internationella humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna. En oberoende översynsmekanism med säte i Genève har etablerats för att säkerställa att säkerhetsföretag som står bakom uppförandekoden även genomför den i praktiken.

Utskottet har återkommande redogjort för sin syn på ICC (se t.ex. bet. 2010/11:UU15, bet. 2012/13:UU15 och bet. 2014/15:UU15). ICC:s jurisdiktion inbegriper att motverka straffrihet för de allvarligaste brott som angår det internationella samfundet, nämligen folkmord, brott mot mänskligheten och krigsbrott, i fall där de berörda nationella domstolarna saknar vilja eller förmåga att pröva dessa brott. Domstolen har möjlighet att lagföra brott som begåtts av medborgare i en statspart, eller brott som begåtts på en statsparts territorium. Domstolen kan också ha domsrätt över andra, om FN:s säkerhetsråd hänskjuter en situation till domstolen. I likhet med betänkande 2014/15:UU15 upprepar utskottet att en fungerande rättsskipning är en förutsättning för konfliktförebyggande och fredsskapande.

I skrivelsen anger regeringen hur den avser att arbeta för att främja ICC. Det framhålls bl.a. att Sverige även i fortsättningen ska bidra till arbetet mot straffrihet för de allra grövsta internationella brotten genom att bl.a. stödja ett starkt, självständigt och oberoende ICC, vara en stark röst för brottsoffers rättigheter, stödja genomförandet av EU:s riktlinjer om ICC och fortsätta verka för att så många stater som möjligt ska ansluta sig till domstolen. Utskottet konstaterar att regeringens prioriteringar i huvudsak överensstämmer med vad utskottet framhåller i betänkande 2014/15:UU15. Utskottet upprepar vidare att regionala initiativ som motverkar straffrihet för folkmord, brott mot

mänskligheten, krigsbrott etc. inte får innebära att Romstadgans universalitet och integritet undermineras. I detta sammanhang vill utskottet särskilt framhålla det angelägna i att Sverige och EU tar upp frågan om ICC i bilaterala och multilaterala kontakter med afrikanska länder.

Frågan om ICC:s arbete för att motverka straffrihet för sexuellt våld behandlades utförligt av utskottet i betänkande 2014/15:UU15. Utskottet konstaterar på nytt att det i Romstadgan klarläggs att våldtäkt, sexuellt slaveri, påtvingad prostitution, påtvingat havandeskap, påtvingad sterilisering eller annan form av sexuellt våld kan falla under de mest allvarliga brott som angår det internationella samfundet och kan således hanteras av ICC. Romstadgan refererar vidare till betydelsen av att domarna vid ICC har sakkunskap om våld mot kvinnor och barn och att detta ska beaktas vid tillsättningen av domare. Romstadgan är i övrigt tydlig när det gäller vikten av att stödja och skydda offer för och vittnen till sexuellt våld under förundersökning och domstolsprocess.

I samband med sitt tillträde förklarade ICC:s nuvarande chefsåklagare Fatou Bensouda att sexuellt och könsrelaterat våld utgjorde en prioritet för åklagarkontoret. Sexuellt och könsbaserat våld lyfts också fram i kontorets strategiska plan för 2016–2018. År 2014 antog åklagarkontoret ett policydokument om sexuellt och könsbaserat våld. Den strategiska planen och policyn betonar viken av ett könsperspektiv i all verksamhet som bedrivs av åklagarkontoret. I policyn anges att sexuellt och könsbaserat våld kan vara ett folkmordsbrott, ett krigsbrott eller utgöra ett brott mot mänskligheten. På det institutionella planet framhåller policyn att åklagarkontorets kapacitet för att mer effektivt behandla våld av sexuell karaktär löpande ska förbättras.

Som nämnts på annan plats i betänkandet konstaterade utskottet i betänkande 2014/15:UU15 även att arbetet mot sexuellt och könsbaserat våld är centralt för att uppnå fred och säkerhet i konflikttrubbade länder. Utskottet betonade vidare vikten av att motverka straffrihet för övergrepp av sexuell och könsbaserad natur. Mot denna bakgrund ser utskottet positivt på att regeringen i skrivelsen anger att den avser att även i fortsättningen verka för ett stärkt internationellt samarbete för stöd till offer för sexuellt och könsbaserat våld som kan innebära brott mot ICC:s stadga och för att sänka hindren för dem att åtnjuta effektiva rättsmedel för att få gottgörelse.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:2971 (M) yrkande 25, 2016/17:48 (V) yrkande 14, 2016/17:159 (V) yrkande 21, 2016/17:2768 (M) yrkande 27 och 2016/17:3206 (KD) yrkande 10.

Övriga yrkanden

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns förslag i motioner som är föremål för förenklad motionsbehandling enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs

betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsbehandling under valperioden 2014–2018 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2014.

Utskottet har vid en genomgång och beredning funnit att de yrkanden som redovisas i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott motionerna.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelse 2016/17:62 till handlingarna.

Reservationer

1. Mål- och resultatuppföljning, punkt 1 (M, C, L, KD)

av Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Margareta Cederfelt (M), Kerstin Lundgren (C), Göran Pettersson (M), Birgitta Ohlsson (L) och Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkande 3,
2016/17:3589 av Sofia Damm m.fl. (KD),
2016/17:3593 av Karin Enström m.fl. (M) och
2016/17:3596 av Kerstin Lundgren (C).

Ställningstagande

De mänskliga rättigheterna utmanas i dag i stora delar av världen. Vi anser att Sverige ska vara en kompromisslös röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Främjande och försvar av de mänskliga rättigheterna ska genomsyra all vår politik.

Regeringen anger i skrivelsen att den vill ta ett helhetsgrepp om mänskliga rättigheter i hela utrikespolitiken. Det framgår dock inte på ett tydligt sätt hur arbetet med att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer förhåller sig till utrikes- och säkerhetspolitiken, utvecklingssamarbetet och handels- och främjandepolitiken. Vi vill även framhålla vikten av EU-samarbete när det gäller att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. EU är vår viktigaste utrikespolitiska plattform.

Vi framhåller att det är viktigt att regeringen är tydlig med mål och uppföljningsmetoder för sitt arbete med mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i utrikespolitiken, och hur hela utrikespolitiken ska samverka för att nå målen. Skrivelsen är otydlig när det gäller detta. Därför är vår uppfattning att regeringen ska återkomma till riksdagen i en skrivelse med klara prioriteringar och mål som är möjliga för riksdagen att följa upp.

2. Övergripande frågor om mänskliga rättigheter, punkt 2 (M, C)

av Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Margareta Cederfelt (M), Kerstin Lundgren (C) och Göran Pettersson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 4 och

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 3 och avslår motionerna

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Främjande och försvar av de mänskliga rättigheterna är en kärnuppgift för oss och något som ska genomsyra all vår politik. Vår politik utgår från alla människors frihet och lika värde. De mänskliga rättigheterna omfattar varje person och begränsar staters makt över individen. Vi tar vår utgångspunkt i den enskilda människan, snarare än i systemen, när vi utarbetar vår politik.

De mänskliga rättigheterna omfattar dels de medborgerliga och politiska rättigheterna, dels de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Tillsammans utgör dessa rättigheter en helhet som måste respekteras för att människor ska kunna utveckla sin fulla potential. Det är i länder där medborgerliga och politiska rättigheter respekteras, som marknadsekonomi har kunnat utvecklas och skapa tillväxt och välstånd. Vårt långsiktiga utrikespolitiska fokus måste därför ligga på att främja respekten för de medborgerliga och politiska rättigheterna, för att på så sätt skapa förutsättningar för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

3. Övergripande frågor om mänskliga rättigheter, punkt 2 (SD)

av Markus Wiechel (SD) och Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt
avslår motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 4,

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 3 och

2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Det är viktigt att även i fortsättningen stödja medborgerliga och politiska rättigheter, men när det handlar om mänskliga rättigheter för människor i de minst utvecklade länderna menar Sverigedemokraterna att det är viktigt att verka för att människor kan förändra sin livssituation. Flertalet fattiga människor lever på landsbygden där tillgång till livsmedel, vatten och sanitet kan vara avgörande för att kunna kämpa för andra viktiga mänskliga rättigheter. Vi anser därför att det är viktigt att komma ihåg att även rätten till en skälig levnadsstandard, rätten till utbildning och rätten till hälsa är grundläggande mänskliga rättigheter enligt såväl FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna som den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Insatser för t.ex. jordbruksutveckling för ökad livsmedelssäkerhet, rent vatten, grundläggande sanitet, utbildning och hälsa är också viktiga delar i arbetet för att främja mänskliga rättigheter.

Vi anser att grundläggande mänskliga fri- och rättigheter är universella, lika viktiga och gällande för alla människor oavsett var de bor. Med den utgångspunkten vill vi exempelvis verka för att fler länder lever upp till hela FN:s deklaration om mänskliga rättigheter i stället för att med hänvisning till islam begränsa dessa i enlighet med Kairodeklarationen som 1990 antogs av ett antal muslimska länder.

4. Övergripande frågor om mänskliga rättigheter, punkt 2 (L)

av Birgitta Ohlsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkandena 1 och 4 samt

avslår motionerna

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 4,
2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt
2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Liberalerna anser att medborgerliga och politiska rättigheter såsom yttrande- och åsiktsfrihet och föreningsfrihet ska prioriteras före de s.k. sociala och kulturella rättigheterna. I en tid där inte ens de mest basala negativa friheterna är säkra ens i vårt absoluta närområde – faktiskt inte ens i Europeiska unionen – är det särskilt viktigt.

Liberalerna välkomnar att utrikesförvaltningen har publicerat granskningar av de mänskliga rättigheterna i världens länder. Dessa rapporter är viktiga för att sätta press på andra länder att bättre respektera de mänskliga rättigheterna. De fyller även en viktig funktion mot bakgrund av att Sverige till viss del har andra prioriteringar när det gäller mänskliga rättigheter än övriga EU. Givet detta är det inte lämpligt att vi bara ser till de gemensamma EU-rapporterna även om dessa också fyller en viktig funktion. För att de svenska granskningarna ska få önskvärd effekt vill Liberalerna dock understryka vikten av att de svenska granskningarna ska vara årligt återkommande.

5. EU-delegationers och svenska ambassaders arbete med demokrati och mänskliga rättigheter, punkt 3 (C, L)

av Kerstin Lundgren (C) och Birgitta Ohlsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2264 av Birgitta Ohlsson m.fl. (FP) yrkande 5 och

2016/17:1066 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4.

Ställningstagande

Den svenska rösten utomlands måste prioritera värderingar och inte bara nationella intressen. De svenska utlandsmyndigheterna ska ges i uppgift att tydligare prioritera arbetet för att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Våra ambassader i icke demokratiska länder ska ha en särskild uppgift att stödja den demokratiska oppositionen på plats. Vi bör även sätta tryck på de olika EU-delegationerna världen över att agera på samma sätt. Det är också

viktigt att Sverige driver på i människorättsfrågor som är politiskt känsliga i mottagarländerna.

6. Rättsstatens principer inom utrikespolitiken, punkt 4 (C, L)

av Kerstin Lundgren (C) och Birgitta Ohlsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkande 2.

Ställningstagande

På regeringens egen webbplats för mänskliga rättigheter framgår att rättsstatsprincipen innebär att ingen får stå över eller under lagen, att staten är skyldig att följa gällande rätt och att det finns garantier mot missbruk av statsmakten. Dessutom krävs att lagar stiftas och tillämpas utan diskriminering och med respekt för mänskliga rättigheter. Det krävs också ett fungerande rättsväsen som alla har tillgång till, dvs. okorrumpade poliser och åklagare, oberoende advokater samt en obunden och opartisk domarkår.

I skrivelsens avsnitt om rättsstatens principer talar man i stället om att bygga opinion kring hantering av konflikter och massövergrepp. Det är förvisso viktigt, men framstår som en alltför smal och märklig prioritering inom detta område.

Vi anser att en prioritering av rättsstatens principer måste understryka vikten av ett fritt domstolsväsen, tillgång till rättvis prövning och frånvaro av korruption. Vi anser att det borde framgå av skrivelsen att det är detta man avser att driva i utrikespolitiken.

7. FN och de mänskliga rättigheterna, punkt 5 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:48 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 22–27 och

avslår motionerna

2015/16:2714 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 8 och

2016/17:3208 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 12.

Ställningstagande

FN spelar en central roll för att stärka det globala arbetet för mänskliga rättigheter. FN:s arbete med mänskliga rättigheter är normgivande, granskande och stödjande. Politiska diskussioner förs och beslut tas i FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet) och i generalförsamlingens tredje utskott och följs upp genom granskning av experter i MR-kommittéerna och av specialrapportörer och undersökningskommissioner. MR-högkommissarien med säte i Genève och en rad regionala MR-kontor stöder och övervakar verksamheten i fält. Men endast 2–4 procent av FN:s reguljära budget går till MR-verksamheten. Det innebär att FN:s arbete med mänskliga rättigheter i hög grad är beroende av frivilliga bidrag från medlemsstaterna. De frivilliga bidragen kan skifta mycket över tid, och stater kan välja att öronmärka frivilliga bidrag. Resultatet har blivit att resurser till de olika MR-organen fördelas ojämnt. MR-rådet tilldelas t.ex. en långt större budget än de granskande experterna i övervakningskommittéerna. Sverige bör verka för en fördubbling av FN:s resurser till den samlade människorättsverksamheten som koordineras av högkommissariens kontor.

År 2006 ersattes den starkt kritiserade MR-kommissionen av MR-rådet. För regeringar som ville stärka MR-arbetet var målsättningen att öka trovärdigheten för FN:s MR-arbete, motarbeta diktaturregimer och i god tid inleda insatser för att stoppa massiva MR-kränkningar. Vissa förändringar i form av färre rådsmedlemmar, fler möten, en ny metod för att diskutera MR-situationen i samtliga länder och rapportering direkt till generalförsamlingen har varit positiva. Framför allt har rådet snabbt hanterat brådskande fall av MR-kränkningar. Under 2011 genomfördes en rad initiativ rörande konflikterna i Libyen, Syrien och Elfenbenskusten. Under 2012 fanns en vilja att diskutera hbtq-frågor och yttrandefrihet på internet. Den universella granskningsmekanismen (Universal Periodic Review, UPR) gör det möjligt att föra en dialog om MR-situationen i alla världens länder. Samtidigt finns flera av de problem som fanns i den gamla kommissionen kvar även i MR-rådet. Till dessa hör att rådets dagordning fortfarande påverkas av medlemsstaternas egna politiska motiv, att garantier saknas för att allvarliga MR-kränkningar kommer upp till behandling, att kompetensen hos frivilligorganisationer och oberoende experter inte tas till vara på bästa sätt samt att det inte ställs särskilt höga krav på rådets medlemmar i fråga om nationellt MR-arbete. Att flera medlemmar i rådet rent av är att betrakta som diktaturer utgör ett allvarligt hot mot rådets förmåga att arbeta effektivt och mot dess trovärdighet.

MR-rådet kan kalla till ett extrainsatt möte om en tredjedel av de 47 rådsmedlemmarna anser att en särskild MR-situation kräver rådets uppmärksamhet. Även andra MR-aktörer i FN-systemet, som MR-

högkommissarien och generalförsamlingen, bör ges mandat att påkalla MR-rådets uppmärksamhet vid MR-kränkningar. Sverige bör verka för en sådan reformering av MR-rådets arbetsform.

Den resolution som ligger till grund för rådets bildande uppmanar medlemmarna att aktivt verka för och skydda mänskliga rättigheter. Att Libyen som första medlemsland uteslöts ur rådet i mars 2011 var ett steg i rätt riktning, men tröskeln för indragning av medlemskap och uteslutning bör ligga betydligt lägre. Sverige bör arbeta aktivt för att stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna inte ska väljas in i MR-rådet.

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter inrättades 1993. Sverige stöder högkommissarien, dess oberoende och ambitioner att integrera människorättsarbetet i all FN-verksamhet. Tillsammans med USA, Norge och Nederländerna har Sverige varit en av de största bidragsgivarna till MR-kontoret. Under senare tid har högkommissarien och MR-kontoret fått en mer framskjuten plats inom FN.

Samarbetet mellan MR-kontorets fältkontor och FN:s landsamordnare bör stärkas. Fältkontoren och de olika landsamordnarna bör ges ett ännu tydligare uppdrag att integrera människorättsperspektivet i FN:s verksamhet. Ett sätt att göra det skulle kunna vara att avkräva landsamordnarna särskild rapporteringsskyldighet till FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter. Sverige bör verka för detta.

Tack vare sin oberoende ställning kan högkommissarien ställa krav på regeringar. Vissa regeringar arbetar dock för att funktionens huvudsakliga mandat ska begränsas till ett administrativt samordningsansvar, och dessutom kontrolleras av MR-rådet. För att FN:s människorättsarbete ska fortsätta att utvecklas är det av avgörande betydelse att högkommissariens integritet behålls. Sverige bör främja högkommissariens oberoende genom att bl.a. verka för att även andra stater uttrycker sitt stöd för högkommissariens oberoende genom resolutioner i MR-rådet och i generalförsamlingens tredje utskott.

Stater som har anslutit sig till FN:s s.k. kärnkonventioner om mänskliga rättigheter granskas regelbundet av övervakningskommittéer som lämnar rekommendationer. Men trots att kommittéerna spelar en avgörande roll i arbetet med att granska konventionsstaternas åtaganden avsätts en mycket liten del av FN:s reguljära budget till deras verksamhet. I takt med att nya FN-konventioner och tilläggsprotokoll utarbetas utvidgas systemet ytterligare utan att ökade resurser tillkommer. Det bidrar till en orimlig arbetsbörda för kommittéledamöterna och en överhängande risk för att systemet försvagas. Sverige bör verka för att övervakningskommittéerna ges resurser att utföra sitt granskningsarbete.

8. FN och de mänskliga rättigheterna, punkt 5 (KD)

av Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:2714 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 8 och
2016/17:3208 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 12 och
avslår motion
2016/17:48 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 22–27.

Ställningstagande

Det finns tydliga brister i arbetet i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Detta beror främst på att rådet består av medlemsländer som konsekvent bryter mot de rättigheter som rådet ska försvara. Kristdemokraterna anser att Sverige bör verka för att en form av demokratikriterium införs som krav för att få en plats i MR-rådet.

9. Demokratiska politiska institutioner och processer samt det civila samhällets utrymme m.m., punkt 6 (SD)

av Markus Wiechel (SD) och Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:464 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt
avslår motionerna
2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 5,
2015/16:2264 av Birgitta Ohlsson m.fl. (FP) yrkandena 1, 3, 6 och 7,
2016/17:1066 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1, 5 och 7 samt
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 21.

Ställningstagande

Återkommande allmänna val är omistliga i väl utvecklade och demokratiskt mogna samhällen. I utvecklade länder och i medelinkomstländer främjar allmänna val bl.a. ansvarstagande och legitimitet.

Tyvärr visar forskning från världens främsta experter på området att allmänna val alltför ofta inte har samma effekt i de minst utvecklade länderna. Faktum är att det i dessa länder finns ett negativt samband mellan valrörelser

och god samhällsstyrning. Det finns flera anledningar till denna effekt. Den absolut vanligaste grunden för politiska partier i de minst utvecklade länderna är inte politisk ideologi utan etnisk tillhörighet. Detta gör att väljarna tenderar att rösta i linje med sin etniska tillhörighet snarare än på grundval av makthavares resultat och kompetens. Väljarna i de minst utvecklade länderna har också ofta mycket dålig tillgång till information, bristande utbildning och bristande kunskaper om hur en stat fungerar. I en sådan kontext är också avregleringar och antikorrupsionsåtgärder ofta mycket svåra att genomföra. När ärlighet och reformvilja inte lönar sig politiskt kommer oärliga och korrupta personer att ges en systematisk fördel inom den politiska sfären. Valkampanjer i de minst utvecklade länderna innebär ofta en ökad risk för politiskt våld.

Sverigedemokraterna ser demokrati som det enda sättet för de minst utvecklade länderna att nå utveckling och framgång, men demokrati är så mycket mer än genomförandet av allmänna val. Vi ser stora brister i hur givarländer och det internationella samfundet hanterar frågan om valrörelser i mottagarländer. Afghanistan och Irak är exempel på samhällen där allmänna val lett till splittring och försämrad fysisk säkerhet för befolkningen. Sverigedemokraterna anser därför att det internationella samfundet måste anta ett strikt vetenskapligt förankrat synsätt på frågan om val och politiska kampanjer i fattiga och instabila länder, i stället för att använda allmänna val som en metod för att lösa mycket komplicerade problem.

Sverigedemokraterna anser att en checklista borde upprättas med ett minimum av kriterier som måste uppfyllas innan det internationella samfundet uppmanar och utövar påtryckningar på en regering att genomföra allmänna val. Till dess att kriterierna är uppfyllda bör det internationella samfundet i stället arbeta för att kriterierna uppnås. Kriterier som bör tas i beaktande vid utformandet av en sådan checklista bör vara öppenhet och deltagande i allmänna val, kapacitet att hålla val, rättsväsendets oberoende, juridiska begränsningar i statens befogenhet, kapacitet att garantera säkerheten i landet och storleken på etniskt baserade politiska partier och befintliga motsättningar mellan dessa.

10. Demokratiska politiska institutioner och processer samt det civila samhällets utrymme m.m., punkt 6 (C, KD)

av Kerstin Lundgren (C) och Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 5 och
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 21 och
avslår motionerna
2015/16:2264 av Birgitta Ohlsson m.fl. (FP) yrkandena 1, 3, 6 och 7,
2016/17:464 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt
2016/17:1066 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1, 5 och 7.

Ställningstagande

Det finns många civilsamhällesorganisationer som arbetar särskilt för att stödja oppositionella grupper och människorättsaktivister i repressiva stater runt om i världen. Detta arbete är oerhört betydelsefullt för de enskilda som dagligen riskerar sin egen och familjens säkerhet för att stå upp för grundläggande fri- och rättigheter. Vi vill uppmuntra svenska organisationers insatser till stöd för demokratikämpar och människorättsaktivister runt om i världen.

Genom agendan för utvecklingseffektivitet har stater och andra aktörer gjort åtaganden om att erkänna det civila samhället som aktörer i sin egen rätt och att säkra civilsamhällets möjligheter att verka fritt. Trots detta begränsas människors möjlighet att organisera sig i allt större utsträckning i många länder. Ett krympande utrymme för civilsamhället är ett utvecklingshinder. Sverige bör sätta hårdare press på partnerländer där det civila samhällets utrymme krymper. Framför allt bör Sverige verka för att förhindra att nya lagar stiftas som begränsar civilsamhällets möjligheter att verka.

11. Demokratiska politiska institutioner och processer samt det civila samhällets utrymme m.m., punkt 6 (L)

av Birgitta Ohlsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:2264 av Birgitta Ohlsson m.fl. (FP) yrkandena 1, 3, 6 och 7 samt
2016/17:1066 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1, 5 och 7 samt
avslår motionerna
2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 5,
2016/17:464 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 21.

Ställningstagande

Demokrati är en förutsättning för fred och utveckling. Att etablera demokratiska institutioner är det beprövat bästa sättet att långsiktigt lösa konflikter. Det är heller ingen slump att de minst fria länderna också är de fattigaste. I länder där människor inte får välja sina ledare och uttrycka sig fritt hindras de ofta också från att äga, handla, ärva, belåna eller teckna kontrakt. Det går heller inte att särskilja demokrati och feminism. Utan en öppen debatt går det nämligen inte att bryta konservativa och patriarkala normer.

För elfte året i rad kan vi notera en global tillbakagång när de gäller demokratin. Mot denna bakgrund är det viktigt att Sverige står upp för demokrati och yttrandefrihet. Sverige bör genom sin utrikes- och biståndspolitik i än högre grad än i dag stödja demokratiseringsprocesser och enskilda demokratiaktivister. Sverige måste självklart inom de multilaterala samarbetena ännu tydligare än i dag driva en agenda för ökad demokratisering. EU:s strategi för demokratiaktivister bör förnyas och utvecklas.

Stöd till demokratiutveckling kan utformas på flera sätt. Biståndet bör riktas om så att en större del går till främjande av yttrandefrihet och pressfrihet. Vi ser också ett stort behov av ett individperspektiv i kampen för en bättre värld. Utan demokratier skapas inga demokratier. Omvärldens stöd kan betyda mycket för den som kämpar mot en auktoritär regim. Därför vill vi att medel avsätts specifikt för enskilda demokratiaktivister. Vidare bör en utredning snarast tillsättas för att lägga fram en samlad agenda för ett ökat svenskt stöd till demokratiaktivister.

12. Yttrandefrihet m.m. på internet, punkt 7 (M, C, L, KD)

av Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Margareta Cederfelt (M), Kerstin Lundgren (C), Göran Pettersson (M), Birgitta Ohlsson (L) och Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 7 och

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

De senaste decenniernas tekniska utveckling, med internet och mobiltelefoni som centrala arenor för information, kommunikation och tankeutbyte, skapar förutsättningar för en frihetsrevolution. Framstegen inom dessa områden är enorma. Kapaciteten för internetanvändande i världen har mer än tredubblats

på bara några år, och antalet mobilabonnemang har mångdubblats. Dessa medier ger individen en frihet som totalitära stater och auktoritära regimer vill kväva av rädsla för att förlora sitt informationsövertag och sin makt.

Vi måste se teknikens möjligheter som ett verktyg för frihet, demokrati och mänskliga rättigheter i utrikespolitiken. Friheten på internet måste säkras, och detta arbete ska ingå som en naturlig del i den europeiska såväl som i den internationella dialogen samt inom ramen för vårt utvecklingssamarbete.

Sverige ska vara en ledande förkämpe för friheten på nätet. Vi ska följa upp MR-rådets resolutioner om principen om att samma rättigheter gäller på internet (online) som utanför internet (offline). Sverige var initiativtagare till resolutionen, och vi ska fortsätta att vara dess främsta försvarare. Vi ska hålla fast vid de principer som bör vägleda den internationella debatten om hur rättsstatens principer ska tillämpas på internet. Ibland är övervakning och tillgång till data ofrånkomligt för att bekämpa brott och skydda demokratins institutioner men syftet ska vara att värna friheten, den personliga integriteten och den enskildes rättigheter, inte att undergräva dessa värden.

13. Övergripande om kvinnors rättigheter och jämställdhet, punkt 8 (M, KD)

av Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Margareta Cederfelt (M), Göran Pettersson (M) och Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2714 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 11,

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 4 och 38 samt

2016/17:3208 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19 och avslår motionerna

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,

2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 1 och 4,

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4 samt

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 5.

Ställningstagande

Lagstiftning och traditioner används för att inskränka kvinnors frihet på många platser i världen. Kvinnor utsätts för tvångsäktenskap, könsstympning,

människohandel och sexuella kränkningar. Kvinnor drabbas också ofta särskilt hårt av krig, naturkatastrofer, låg utvecklingsnivå och fattigdom.

Kränkningar av kvinnors rättigheter är ett av de största hindren för demokrati och ekonomisk utveckling och det är därför viktigt att lägga fortsatt stor kraft på att främja kvinnors rättigheter i allt internationellt arbete. Rätten och tillgången till utbildning för flickor och kvinnor är helt avgörande och måste garanteras på samma villkor som för pojkar och män. Likaså måste kvinnor och män garanteras samma rättigheter i ekonomiska frågor.

Ökad jämställdhet är ett mål i sig och centralt för utveckling och tillväxt. Ett effektivt jämställdhetsfrämjande arbete behöver riktas till såväl kvinnor som män i syfte att förändra institutioner och samhällsstrukturer. Könsförtryckande beteenden ska synliggöras; kvinnors och flickors praktiska behov och långsiktiga strategiska intressen ska uppmärksammas och främjas. Män och pojkar behöver ökad kunskap om, och respekt för, kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Sverige ska bli världsledande på att skydda och främja bl.a. kvinnors rättigheter och möjligheter. Detta innebär bl.a. att Sverige måste ställa tydliga krav på våra samarbetsländer om att kultur, religion och tradition aldrig kan motivera avsteg från principen om jämställdhet, icke-diskriminering och alla människors frihet och lika värde.

I länder som genomgår eller genomgått krig och katastrofer är kvinnor särskilt utsatta. Vi vill särskilt framhålla vikten av att vidta kraftfulla åtgärder för att förhindra den stora omfattningen av sexuella övergrepp som pågår i olika konflikter runt om i världen.

Sverige har också ett särskilt intresse av och ansvar för att FN-resolutionerna 1325 och 1820 genomförs nationellt och internationellt i all freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet och inom humanitära insatser.

14. Övergripande om kvinnors rättigheter och jämställdhet, punkt 8 (SD)

av Markus Wiechel (SD) och Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4 samt
 2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4 samt
 avslår motionerna
 2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 1 och 4,
 2015/16:2714 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 11,

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 5,
2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 4 och 38 samt
2016/17:3208 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna anser att det är viktigt att ge kvinnor i utvecklingsländer de förutsättningar som behövs för att de över huvud taget ska ha en möjlighet att kunna delta i utbildning och stå till den formella arbetsmarknadens förfogande. I dag ägnar många kvinnor i utvecklingsländer en stor del av sin tid åt överlevnad i form av att exempelvis hämta vatten och trygga livsmedelsförsörjningen för familjen. Flickor väljer hellre att stanna hemma än att gå till skolan på grund av avsaknad av grundläggande sanitet på skolan. Flickor måste vidare stanna hemma från skolan för att hjälpa till med hushållsarbete. Detta hindrar flickor och kvinnor från att utvecklas. Sverigedemokraterna anser att regeringen i det svenska jämställdhetsarbetet och i internationella sammanhang tydligare bör lyfta fram vikten av att skapa förutsättningar för kvinnor att kunna förbättra sina levnadsvillkor och utvecklas på samma villkor som män.

I många länder har kvinnor en särskilt utsatt situation och utsätts för sexuella övergrepp och andra former av våldsyttningar samtidigt som de ofta har dålig tillgång till rättsväsendet. Att kvinnor riskerar att utsättas för hedersmord, lynchning eller offentlig avrättning på grund av våldtäkt eller sex utanför äktenskapet är oacceptabelt. Sverige bör ta starkt avstånd från dessa företeelser och rikta insatser för att bekämpa dem.

Människohandel för sexuella ändamål innebär en grov kränkning av de drabbade. Att kvinnor och även män genom människohandel utnyttjas för sexuella ändamål måste motverkas genom bl.a. internationell samverkan. Insatser mot människohandel bör prioriteras inom jämställdhetsarbetet.

15. Övergripande om kvinnors rättigheter och jämställdhet, punkt 8 (C, L)

av Kerstin Lundgren (C) och Birgitta Ohlsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 1 och 4 samt

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 5 samt
avslår motionerna

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,

2015/16:2714 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 11,
 2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
 2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 4 och 38 samt
 2016/17:3208 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19.

Ställningstagande

Respekten för kvinnors rättigheter är i avtagande. I en konfliktfylld värld är kvinnor alltid förlorare. Det är kvinnor som drabbas hårdast när samhällen destabiliseras. När rättsstaten faller samman och våldsmonopolet ger vika blir resultatet ofta att beroendet av män ökar, att flickor inte kan gå i skolan och att kvinnor får svårare att försörja sig på egen hand.

Vi anser att Sveriges politik för mänskliga rättigheter ska prioritera kvinnors och flickors friheter, rättigheter och möjligheter. Sverige måste ännu tydligare än i dag verka för att kvinnor och flickor världen över ska åtnjuta sina mänskliga rättigheter, inklusive rätten till sin egen kropp.

Inom ramen för EU-samarbetet bör Sverige också prioritera kampen mot handeln med kvinnors och flickors kroppar. Arbetet mot människohandel och sexslaveri måste drivas globalt. Vi måste fokusera mer på efterfrågan. Det som primärt upprätthåller människohandel och prostitution är att sexköpare efterfrågar sexuella tjänster. I det sammanhanget vill vi lyfta fram den svenska sexköpslagen som ett positivt exempel för andra att ta efter. I länder där det är straffbelagt att köpa sexuella tjänster – men inte att sälja dem – är människohandel mindre vanligt.

16. FN-resolution om kvinnor och demokratiseringsprocesser, punkt 9 (L)

av Birgitta Ohlsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 6 och
 2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8.

Ställningstagande

Enligt den Interparlamentariska unionen (IPU) var andelen kvinnliga ledamöter i världens parlament endast 22,7 procent i juni 2016. Räkningar in i världens diktaturer, som till överväldigande del styrs av män, sjunker

andelen kvinnor på maktpositioner ytterligare. Kvinnor måste ges möjlighet att inneha maktpositioner.

Det krävs insatser för att fler kvinnor ska kunna ta plats på de allra högsta posterna inom politiken. Framgångsrika metoder för att nå en högre andel kvinnor saknas inte, men det behövs ett bättre utbyte mellan världens länder.

Liberalerna anser att Sverige bör ta initiativ till en FN-resolution med fokus på kvinnors möjligheter att få politisk makt. En sådan resolution bör särskilt behandla kvinnors roll både i fråga om konstitutionsbyggande och demokratiseringsprocesser, liksom kvinnorepresentationen i såväl nationella parlament, regeringar som lokala politiska församlingar.

17. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, punkt 10 (SD)

av Markus Wiechel (SD) och Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6 samt

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6 samt

avslår motionerna

2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 6, 8 och 9,

2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 3 och

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna ser en risk att begreppet mänskliga rättigheter urvattnas när det flitigt används för att beskriva rättigheter som svenska politiska partier ser som önskvärda, men som saknar grund i internationell rätt. Vi vill reservera begreppet mänskliga rättigheter för rättigheter som faktiskt är internationellt erkända.

Abort är inte en internationellt erkänd mänsklig rättighet. Därför måste Sverige i ett internationellt sammanhang vara medvetet om och inta en större ödmjukhet inför att det inom EU och i andra länder i världen finns skilda åsikter och inga självklara svar i den svåra frågan om när det ofödda fostret eller barnet ska räknas som ett liv värt att skyddas.

Enligt de grundläggande principerna i FN:s barnkonvention ska barnets rätt till liv och utveckling och barnets bästa vara vägledande i alla beslut som rör barn. I flera länder i världen, bl.a. i Kina och i Indien, är det ett utbrett problem att flickor väljs bort genom aborter. Könnsselektiva aborter är ett fenomen som har sina rötter i ett klimat av diskriminering av kvinnor som också strider mot

grundläggande jämställdhetsvärderingar. Könnsselektiva aborter kan också skapa obalans i antalet flickor och pojkar. Sverigedemokraterna anser att det är en oacceptabel könsdiskriminering att flickor aborteras på grund av att de är just flickor och att detta ska motverkas. Sverigedemokraterna anser att Sverige i dialog med länder som exempelvis Kina samt internationella aktörer som Unicef bör verka för att minska antalet flickaborter.

18. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, punkt 10 (C, L)

av Kerstin Lundgren (C) och Birgitta Ohlsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 3 och

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4 och

avslår motionerna

2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 6, 8 och 9,

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6 samt

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Abort är fritt och tillgängligt för alla i endast 61 länder. En fjärdedel av världens befolkning lever i länder där aborter är helt förbjudna eller bara tillåtna när kvinnans liv är i fara. Detta är en stor utmaning för den feministiska utrikespolitiken. Sverige måste både som enskilt land, och som medlemsland i EU och FN, agera för att alla länder ska respektera den grundläggande mänskliga rättigheten till fria, lagliga och säkra aborter.

19. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, punkt 10 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 6, 8 och 9 samt avslår motionerna

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6,

2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 3,

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6 samt

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4.

Ställningstagande

Att få bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Vi har alla en grundläggande rätt att fatta egna, välinformerade och frivilliga beslut om våra kroppar och vår sexualitet. Men det är en rättighet som kränks och inskränks i bl.a. många av de länder som Sverige bedriver utvecklingssamarbete med. Arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter har under en lång tid spelat en viktig roll i svensk utvecklingspolitik. Men Sverige har inte alltid varit lika duktigt på att synliggöra och stärka barns och ungdomars sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter.

Ett framgångsrikt arbete med sexuell och reproduktiv hälsa måste inkludera män och pojkar. Vill vi förebygga oönskade graviditeter, sexuellt överförbara infektioner och könsbaserat våld är det viktigt att förändra unga mäns syn på kön, sexualitet och könsroller. Arbetet med ungas sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter måste vidare inkludera ett tydligt hbtq-perspektiv.

Frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är frågor om grundläggande mänskliga rättigheter. Men så länge som barn dör i samband med graviditeter och förvägras rätten att bestämma över sina kroppar kommer det att vara omöjligt att utrota fattigdom, minska ojämlikheten mellan män och kvinnor och pressa tillbaka spridningen av hiv m.m.

Varje år föder över sju miljoner flickor barn. Komplikationer i samband med graviditet och förlossning är i dag den näst vanligaste dödsorsaken i gruppen flickor 15–19 år i utvecklingsländer. Att så många barn blir föräldrar är starkt kopplat till det faktum att var tredje flicka i utvecklingsländerna är gift innan hon fyllt 18 år, var nionde innan hon fyllt 15 år. Bristande tillgång till preventivmedel, starka begränsningar i aborträtten, avsaknad av sexualupplysning och ungdomsmottagningar innebär att många barn och ungdomar varken har makten eller kunskapen att kunna fatta egna beslut om sina kroppar.

Vänsterpartiet har i flera år arbeta för att minst 10 procent av den svenska biståndsbudgeten ska öronmärkas till arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Det är helt avgörande i detta sammanhang att även fokusera på barns och ungdomars sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Behovet är stort av givarländer som är beredda att stötta organisationer som arbetar för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i syd – alltför många givare saknar viljan eller modet att engagera sig i dessa kontroversiella frågor. Sverige behöver aktivt stödja tillgång till

preventivmedel för unga, faktabaserad sexualundervisning i och utanför skolan samt tillgängliga ungdomsmottagningar.

Mer än 130 miljoner kvinnor och flickor i världen har könsstympats enligt Unicef. Könsstympning är ett extremt uttryck för diskriminering av flickor och kvinnor och får långtgående konsekvenser för de drabbade. För att motverka företeelsen krävs ofta både att lagstiftning skärps och att det bedrivs ett arbete med att förändra normer, traditioner och sedvänjor. I Sveriges arbete med jämställdhet inom utrikes- och utvecklingspolitiken behöver arbetet mot könsstympning få en central roll.

Var tredje flicka i utvecklingsländerna är gift innan hon fyllt 18 år. Barnäktenskap är en extrem form av ojämställdhet och leder till kraftigt ökad risk för tidiga och oönskade graviditeter, för sexuella övergrepp, hiv-smitta och för ett liv i fortsatt fattigdom. I juli 2015 togs även för första gången en FN-resolution i MR-rådet som uppmanar stater att vidta åtgärder för att förebygga och utrota barn- och tvångsäktenskap. Sverige bör inom utrikes- och utvecklingspolitiken verka för en skyndsam och effektiv implementering av FN-resolutionen som uppmanar stater att vidta åtgärder för att förebygga och utrota barn- och tvångsäktenskap samt av de nya utvecklingsmålen som bl.a. syftar till att utrota barn- och tvångsäktenskap.

20. Barnets rättigheter, punkt 11 (SD)

av Markus Wiechel (SD) och Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 7,
 2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 7 och
 2016/17:2504 av Jeff Ahl m.fl. (SD) yrkande 15 och
 avslår motion
 2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1, 7 och 10.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna anser att barnens rättigheter och barnkonventionen bör få ta en mycket större plats i utrikespolitiken än vad som för närvarande är fallet. Varje dag dör t.ex. över 2 000 barn i diarré som orsakas av smutsigt vatten och brist på sanitet, och barn är oftast de som är mest utsatta i krig och katastrofer. Många barn är offer för de värsta formerna av barnarbete, sexuellt utnyttjande, olika former av våld och diskriminering, barnäktenskap och

könsstympling. Att barn ska behöva utsättas för sådan behandling är ofattbart och måste motverkas. De grundläggande principerna i FN:s barnkonvention om barnets rätt till liv och utveckling, och att barnets bästa ska vara vägledande i alla beslut som rör barn, ska vara centralt i arbetet för mänskliga rättigheter i andra länder.

21. Barnets rättigheter, punkt 11 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1, 7 och 10 samt avslår motionerna

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 7,

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 7 och

2016/17:2504 av Jeff Ahl m.fl. (SD) yrkande 15.

Ställningstagande

För att Sverige på allvar ska kunna lyfta fram barns rättigheter i utrikes- och utvecklingspolitiken krävs kompetens och kunskap, ett strukturerat arbete, mekanismer för uppföljning och politiska mål. I grunden handlar det om politisk vilja och prioriteringar. I dag brister Sveriges arbete mer eller mindre på alla dessa punkter. Vänsterpartiet ser ett behov av tydliga riktlinjer, verktyg och system, samt kompetens för att förstärka och systematisera arbetet med barns rättigheter. I Sveriges breda arbete för mänskliga rättigheter behöver barns mänskliga rättigheter vara en central del.

Världen över utsätts barn för våld. Våld mot barn är uppenbart i samband med väpnade konflikter. Men arbetet för barns rätt att leva i frihet från våld handlar också om att bekämpa det våld som utövas i familjen i form av äga, våld i nära relationer och hedersvåld. Det könsbaserade våldet i och runt skolor är en avgörande faktor för att så många flickor fortfarande inte fullföljer sin utbildning.

År 1979 blev Sverige det första landet i världen som förbjöd barnaga. Sedan dess har många länder följt Sveriges exempel, men i majoriteten av jordens länder är det fortfarande fullt lagligt för en förälder att slå sitt barn och i mer än vart tredje land är äga tillåtet i skolan. Det innebär att miljoner barn världen över utsätts för övergrepp som kan ge psykiska och fysiska men för livet. Sverige bör inleda ett konkret arbete med målet att alla världens stater ska förbjuda barnaga.

Ett födelsebevis är mer än bara ett papper – det är rätten till identitet och nyckeln till en lång rad rättigheter som att få gå i skolan, få vård eller skydd. Människor som inte folkbokförs tillhör ofta samhällets mest marginaliserade grupper, och avsaknaden av en identitet minskar deras möjligheter att bryta sig ur marginalisering och fattigdom. Rätten till en identitet är central för att kunna utnyttja andra ekonomiska, sociala, kulturella och politiska rättigheter. Identiteten behövs för att kunna rösta, registrera egendom, öppna bankkonto, ta lån samt få id-kort, pass och körkort. Dessutom är den som är osynlig mer exponerad för risker när det gäller hot mot barnets säkerhet såsom barnarbete, barnäktenskap, rekrytering till väpnade grupper samt människohandel och exploatering. Rätten till en identitet fastslås i en lång rad internationella instrument, inklusive barnkonventionen. Ett av tre barn som föds blir inte folkbokfört. I avsaknad av grundläggande statistik står länder, regioner och lokalsamhällen utan viktig information för att kunna planera och följa upp utvecklingsåtgärder och social service i form av sjukvård och utbildning. Därför är födelseregistrering en del av de nya globala utvecklingsmålen.

Rätten till en identitet är en fundamental rättighet som har stor påverkan på individens och samhällets utveckling. Sverige har världens äldsta folkbokföringsystem och goda förutsättningar att bidra med erfarenhet, kompetens och goda exempel. Sverige bör verka för allas rätt till en identitet och för att understödja att fler länder utvecklar effektiva folkbokföringsystem.

22. Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter, punkt 12 (M, C, L, KD)

av Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Margareta Cederfelt (M), Kerstin Lundgren (C), Göran Pettersson (M), Birgitta Ohlsson (L) och Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6,

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22 och

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 5 och

avslår motion

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1, 4, 5, 17 och 18.

Ställningstagande

Situationen för hbtq-personer i många av världens länder är svår. Samtidigt som ett antal länder har en positiv utveckling avseende hbtq-personers rättigheter finns en oroande utveckling i många länder, också i vårt närområde. Lagar som förbjuder opinionsbildning i hbtq-frågor eller hindrar hbtq-organisationer från att arbeta utgör allvarliga inskränkningar i yttrande- och föreningsfriheten.

Vår utrikes- och biståndspolitik är värderingsdriven och handlar i grunden om att ta strid för mänskliga rättigheter. I tider där länder stiftar lagar som kränker människor på grund av deras sexuella läggning är det viktigt att Sverige står upp för hbtq-personers rättigheter.

Genom vår utrikes- och biståndspolitik kan Sverige spela en viktig roll för att stärka mänskliga rättigheter, frihet och demokrati. Främjandet av hbtq-personers rättigheter måste vara en integrerad del av Sveriges internationella arbete för mänskliga rättigheter. Biståndet är ett viktigt instrument för att stärka respekten för hbtq-personers rättigheter. Under alliansregeringen anpassades biståndet till en rad länder för att på olika sätt ge ett starkare stöd och hjälp till denna grupp. Biståndet kan också användas som ett påtryckningsmedel.

23. Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter, punkt 12 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1, 4, 5, 17 och 18 samt avslår motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6,

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22 och

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

I stora delar av världen ser vi hur hbtq-personer förföljs, diskrimineras och mördas på grund av sin sexuella läggning, sin könsidentitet eller sitt könsuttryck. Förtrycket tar sig många olika uttryck. Många länder har fortfarande en lagstiftning som diskriminerar hbtq-personer.

Trots att det är en grundläggande mänsklig rättighet att få uttrycka sin sexualitet och sin könsidentitet på sina egna villkor är det alltför få länder som

har modet och viljan att stå upp för dessa rättigheter. För Vänsterpartiet är rätten att uttrycka sin sexualitet och sin könsidentitet på sina egna villkor grundläggande mänskliga rättigheter oavsett var i världen man bor. Ingen stat kan med hänvisning till historia, kultur, religion osv. hävda att dessa rättigheter inte omfattar alla dess medborgare.

Vänsterpartiet anser att Sverige har ett ansvar för att kämpa för hbtq-personers rättigheter i världen. Vi vill att de modiga hbtq-aktivisterna runt om i världen ska känna att de har en allierad i Sveriges regering.

FN är en central arena för arbetet för att stärka respekten för hbtq-personers mänskliga rättigheter. Under de senaste åren har vi också kunnat se flera exempel på att hbtq-frågor lyfts fram på FN:s dagordning. FN:s råd för mänskliga rättigheter för en historisk resolution om skydd mot våld och diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Som en konsekvens av resolutionens antagande har FN inrättat en oberoende expert inom området. Detta är ett viktigt steg framåt för att synliggöra diskriminering av hbtq-personer runt om i världen. Sverige bör nu agera för att den oberoende experten på hbtq-frågor i FN:s råd för de mänskliga rättigheterna ska få goda organisatoriska och finansiella förutsättningar att genomföra sitt uppdrag.

Trots framstegen inom ramen för MR-rådet finns det fortfarande ett mycket starkt motstånd mot att lyfta fram hbtq-frågorna inom ramen för FN:s arbete. Till exempel har det hitintills varit mycket svårt att lyfta fram hbtq-frågorna inom ramen för FN:s kvinnokommission, trots att homo- och bisexuella kvinnor samt transpersoner tillhör några av de mest utsatta grupperna bland världens kvinnor. Det har också funnits ett starkt motstånd mot att låta företrädare för hbtq-organisationer närvara och yttra sig inom FN. Det är viktigt att Sverige verkat för att lyfta fram hbtq-frågorna i alla relevanta forum inom FN-systemet.

Sveriges plats i FN:s säkerhetsråd innebär en unik möjlighet för Sverige att lyfta fram hbtq-personers mänskliga rättigheter inom FN-systemet. I många av de väpnade konflikter som står på säkerhetsrådets dagordning är hbtq-personer särskilt utsatta för våld och övergrepp. Sverige bör använda sin plats i FN:s säkerhetsråd till att uppmärksamma situationen för hbtq-personer i konflikt- och postkonfliktländer.

När regeringen slog fast att man skulle föra en feministisk utrikespolitik var vi många som förutsatte att denna prioritering skulle innebära ett ökat fokus på hbtq-frågorna. Förtryck på grund av kön, sexualitet, könsidentitet och könsuttryck hänger ofta samman och samverkar. Bland världens kvinnor är ofta homo- och bisexuella kvinnor samt transpersoner bland de mest utsatta för diskriminering och våld.

I handlingsplanen för feministisk utrikespolitik för perioden 2015–2018 lyfts hbtq-frågorna fram på flera områden, men vi ser samtidigt tydliga brister. Vänsterpartiet vill att Sverige inom ramen för den feministiska utrikespolitiken tydligt bejakar att det finns fler än två köns-kategorier och att människor ska ha en grundläggande rätt till självidentifiering inte enbart som tillhörande manligt eller kvinnligt kön utan även som icke-binära personer.

Det kan t.ex. handla om intersexuella eller personer som inte känner sig hemma i de två kön som vi i dagens samhälle förväntas tillhöra. Det är också viktigt att bejaka att transpersoner i många samhällen utgör en av de mest utsatta grupperna och att deras kön och könsuttryck inte alltid respekteras i det samhälle de lever i. Inom ramen för den feministiska utrikespolitiken bör Sverige därför uppmärksamma situationen för homo- och bisexuella flickor, kvinnor och icke-binära personer oavsett eventuell transexfarenhet.

En förutsättning för att hbtq-personers rättigheter ska respekteras i syd är att det finns organisationer som har modet och viljan att lyfta fram dessa frågor. Stödet till organisationer i syd som arbetar med hbtq-frågor är i dag inte omfattande mätt i kronor, men för de enskilda organisationer som får stöd har det av avgörande betydelse. Dock har det många gånger funnits hinder för att stödja hbtq-organisationer. I länder där samkönade relationer är förbjudna finns det stora svårigheter för en hbtq-organisation att ens registrera sig, och många små hbtq-organisationer i Syd har haft svårt att leva upp till de allt högre krav på revision och uppföljning som Sverige ställer. Ska Sverige kunna stödja hbtq-organisationer även i länder där situationen för hbtq-personer är som svårast krävs en ökad flexibilitet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur stödet till hbtq-organisationer i syd kan förstärkas och göras mer flexibelt.

24. Religions- och övertygelsefrihet, punkt 13 (SD)

av Markus Wiechel (SD) och Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 8 och
2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 8 och
avslår motionerna
2015/16:82 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–4,
2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 8,
2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 5,
2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 3 och 6,
2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 och
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19.

Ställningstagande

Situationen för kristna runt om i världen är på många håll mycket svår. Kristna är världens mest förföljda grupp. De omvälvande förändringar som skett i

Nordafrika och Mellanöstern i och med den s.k. arabiska våren har också förvärrat situationen för de kristna minoriteterna i dessa länder, en situation som förvärrats ytterligare i och med Islamiska statens framfart i Irak och Syrien. Det är enligt vår mening värt att särskilt uppmärksamma det förtryck som kristna är utsatta för i olika delar av världen. Sverigedemokraterna anser att regeringen tydligare bör visa sitt stöd för utsatta kristna genom att bl.a. fästa världssamfundets uppmärksamhet på förföljda kristnas utsatta situation.

25. Religions- och övertygelsefrihet, punkt 13 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:82 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–4 och avslår motionerna

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 8,

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 8,

2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 5,

2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 3 och 6,

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 8,

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 och

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19.

Ställningstagande

Religions- och övertygelsefrihet är en grundläggande och universell mänsklig rättighet. Religions- och övertygelsefrihet innebär en rätt till religion för varje människa, en grundläggande rättighet att kunna utöva och manifestera sin tro på sina egna villkor. Men religions- och övertygelsefrihet innebär också en rätt att som enskild individ inte bli påtvingad en religiös övertygelse eller religiösa uttryck. Religions- och övertygelsefrihet är inte heller överordnad andra rättigheter. Kränkningar av religions- och övertygelsefrihet är i dag vanligt förekommande och omfattar utövare av samtliga religioner och drabbar män och kvinnor i stora delar av världen, inklusive i Sverige.

De mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och inbördes beroende. Religions- och övertygelsefrihet är en del av de mänskliga rättigheterna och är odelbar från de övriga mänskliga rättigheterna. Det är svårt att se att övriga medborgerliga, politiska, ekonomiska, kulturella och sociala rättigheter fullt

ut skulle kunna respekteras om religions- och övertygelsefrihet samtidigt inskränks.

Vänsterpartiet ser stora behov av att Sverige visar politisk vilja att försvara religions- och övertygelsefriheten – oavsett var, av vem eller med vilka motiv den attackeras. I Sveriges breda arbete för mänskliga rättigheter behöver därför religions- och övertygelsefrihet konsekvent inkluderas.

Kvinnor och flickor är särskilt utsatta när det gäller religions- och övertygelsefrihet. Världen över påtvingas kvinnor och flickor religion och religiösa uttryck och förvägras rätten att få uttrycka sin tro. Dessa inskränkningar tar sig bl.a. uttryck i våld och trakasserier. Inte sällan begränsas kvinnors och flickors religions- och övertygelsefrihet genom lagstiftning, t.ex. lagar som begränsar kvinnors och flickors rätt att själva välja sin klädsel. I Sveriges arbete med religions- och övertygelsefrihet bör särskilt kvinnors och flickors religions- och övertygelsefrihet prioriteras.

Det finns goda exempel på andra länder som lyft fram frågor runt religions- och övertygelsefrihet i sin utrikespolitik. Nederländerna har gjort en geografisk fokusering där man i tio länder särskilt analyserat situationen för religions- och övertygelsefrihet, fört en aktiv dialog och gett stöd till utsatta grupper och det civila samhället. Storbritannien har valt ut sex pilotländer där man ska främja religions- och övertygelsefrihet. Norge har utsett ett särskilt sändebud för frågor som rör minoriteter, bl.a. religiösa minoriteter. Dessa länder visar att man med relativt små resurser kan bedriva ett strukturerat arbete med religions- och övertygelsefrihet i utrikespolitiken. Regeringen bör få i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag om hur Sverige kan arbeta långsiktigt och strukturerat med frågor som rör religions- och övertygelsefrihet i utrikespolitiken.

Regeringen bör tillsammans med det civila samhället i Sverige ta fram ett dialogmaterial för religions- och övertygelsefrihet och för dialog med religiösa företrädare. Dialogmaterialet ska riktas till medarbetare på UD, Sida och andra svenska aktörer inom Sveriges utvecklingssamarbete och ha till syfte att skapa förutsättningar för att fördjupa kunskapen om både religions- och övertygelsefrihet och religionens roll i samhället. Det ska också fungera som en handledning för hur svenska företrädare ska kunna föra en aktiv dialog om mänskliga rättigheter, utveckling och religions- och övertygelsefrihet.

26. Religions- och övertygelsefrihet, punkt 13 (L)

av Birgitta Ohlsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 5 och
 2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 och
 avslår motionerna
 2015/16:82 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–4,
 2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 8,
 2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 8,
 2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 3 och 6,
 2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 8 och
 2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19.

Ställningstagande

Den islamistiska terrororganisationen Daish breder ut sig i allt fler länder. Organisationen bedriver ett folkmord mot kristna i Mellanöstern. Kvinnor och flickor som ber till fel gud eller på fel sätt utsätts för tvångskonvertering, masskidnappningar och människohandel. Sverige måste inom FN och EU uppmärksamma frågan om förtryck av kvinnor och flickor på grund av religiös tillhörighet.

27. Religions- och övertygelsefrihet, punkt 13 (KD)

av Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 8,
 2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 3 och 6 samt
 2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 19 och
 avslår motionerna
 2015/16:82 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–4,
 2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 8,
 2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 5,
 2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 8 och
 2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6.

Ställningstagande

De mänskliga fri- och rättigheterna är universella och inbördes jämlika i betydelse, men i dag finns skäl att särskilt framhålla religionsfriheten. Genom

att stärka religionsfrihetens ställning i samhällen runt om i världen minskar risken för att terroristorganisationer som IS växer fram.

Kristdemokraterna menar att arbetet med religionsfrihet måste komma betydligt högre upp på den internationella dagordningen. Kristdemokraterna anser att Sverige bör uppdra åt en särskild ambassadör att verka för att respekten för religionsfriheten stärks. Vidare bör alla diplomater ha genomgått utbildning i frågor som rör religionsfrihet.

28. Mänskliga rättigheter i arbetslivet, punkt 14 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 11 och

2016/17:1195 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1, 2, 7, 8 och 11–13.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att arbetet för fackliga rättigheter måste vara en hörnsten i Sveriges utrikes-, utvecklings- och handelspolitik.

Rättigheterna i arbetslivet regleras internationellt av de konventioner som utarbetats inom ramen för ILO. Konventionerna reglerar frågor som gäller arbetsmarknad, social välfärd eller mänskliga rättigheter i arbetslivet. För ett medlemsland innebär en ratificering av en konvention ett åtagande att tillämpa dess bestämmelser och förklara sig berett att godta åtgärder för internationell övervakning från ILO. Precis som övriga FN-organ förfogar ILO inte över några sanktionsmedel gentemot statsparter som bryter mot konventionerna. Organisationen har dock utarbetat ett övervakningssystem som innebär att länder som ratificerat de åtta s.k. kärnkonventionerna måste rapportera tillbaka till ILO om hur de lever upp till sina åtaganden. I särskilda fall kan ILO tillsätta en särskild kommission som kan uppmana till åtgärder mot ett land som bryter mot konventionerna. Många länder fortsätter dock att bryta mot konventionerna utan risk för repressalier. Regeringen bör verka för att ILO ska ges möjlighet att utfärda sanktioner mot de stater som bryter mot ILO:s kärnkonventioner.

EU:s associationsavtal med tredjeländ inkluderar handelspolitiska delar med tullåttnader, men även frågor om mänskliga rättigheter. I flera av de länder som EU förhandlar med är kränkningarna av de fackliga rättigheterna

omfattande och grova. Vänsterpartiet anser att det är orimligt att EU:s inre marknad öppnas för företag som skapat sig konkurrensfördelar genom att inskränka de fackliga rättigheterna. Vi menar att EU i stället bör använda dessa förhandlingar om handelsavtal till att stärka de fackliga rättigheterna och understödja krav från ländernas fackföreningsrörelser. Sverige bör verka för att EU ska ställa tydliga krav på ratificering av ILO:s åtta kärnkonventioner vid förhandlingar om associationsavtal och andra former av handelsavtal.

I regeringens handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter lyfts de internationellt förankrade principerna om näringsliv och mänskliga rättigheter m.m. fram. Problemet med regeringens handlingsplan är att det helt saknas bindande regelverk eller tydliga mekanismer för ansvarsutkrävande. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på bindande riktlinjer för företagans ansvar och mänskliga rättigheter.

När regeringen tillträdde lanserade den Global Deal, ett internationellt initiativ för att främja välfungerande arbetsmarknadsrelationer mellan arbetsgivare och löntagare och anständiga arbeten, med tydliga referenser till agendan för anständiga arbetsvillkor (Decent Work Agenda). För att ge arbetet med Global Deal tyngd och legitimitet bör regeringen tillsätta en ambassadör för Global Deal. Inom ramen för Global Deal bör regeringen vidare särskilt verka för att avskaffa diskriminering på arbetsmarknaden.

Mer än hälften av världens migrantarbetare är kvinnor och flickor som framför allt arbetar som hushållsarbetare. Det är en mycket hårt exploaterad yrkesgrupp. I flera länder är utnyttjandet av kvinnliga migranter satt i system och så omfattande att det kan liknas vid slaveri. Ändå är sektorn i princip helt oreglerad och har svagt stöd i internationella konventioner. Många av ILO:s konventioner gäller inte hushållsanställda. I juni 2011 antog ILO konvention 189 om hushållsanställdas rättigheter. Sverige har tyvärr ännu inte ratificerat konventionen. En svensk ratificering skulle framför allt bidra till att stärka konventionens ställning och vara en viktig internationell signal. Regeringen bör ta initiativ för att Sverige ska ratificera ILO:s konvention 189.

De senaste åren har flera stora internationella idrottsevenemang uppmärksamats för omfattande brister när det gäller arbetsvillkor. Framför allt har förberedelserna inför evenemangen fått stor uppmärksamhet för bristande förhållanden för de många byggarbetare som under tidspress ska se till att arenor, hotell och andra byggnader finns på plats i tid. Det finns dock anledning att anta att även andra arbetstagare tvingas arbeta under bristande arbetsvillkor i samband med evenemangen. Vänsterpartiet menar att det är orimligt att internationella idrottsevenemang ska arrangeras med människors liv som insats. Regeringen bör verka för att arrangörer av internationella idrottsevenemang ska respektera löntagares fackliga rättigheter både under förberedelser inför och vid genomförande av evenemangen.

Barnarbete definieras av ILO som ett arbete som utförs av barn och som är skadligt för barnet eller inverkar på barnets möjligheter att gå i skolan. Barnarbete regleras i ILO-konventionerna 182 och 138. Förekomsten av barnarbete i världen har minskat kraftigt. Framgångarna är ett resultat av

minskad fattigdom, att fler barn fått möjlighet att gå i skolan, en aktiv dialog med näringslivet om företagens ansvar och i flera fall ny och skarpare lagstiftning.

Näringslivet har en viktig roll att spela i arbetet för att utrota barnarbete i världen. För Vänsterpartiet är det självklart att svenska företag och deras underleverantörer ska vara förebilder och leva upp till de mänskliga rättigheterna oavsett var i världen man agerar. Vänsterpartiet välkomnar att regeringen 2015 presenterade en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter. Sverige bör i utvecklingssamarbetet, utrikespolitiken och främjandeverksamheten arbeta för att stater och företag respekterar de internationella överenskommelser som reglerar barnarbete och arbeta för att alla skadliga barnarbeten avskaffas.

29. Folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottmålsdomstolen m.m., punkt 15 (M)

av Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Margareta Cederfelt (M) och Göran Pettersson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25 och

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 27 och avslår motionerna

2016/17:48 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 14,

2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 21 och

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 10.

Ställningstagande

I dagens konflikter tenderar civilbefolkningen att vara mer utsatt än tidigare. Den humanitära rätten måste därför utvecklas och förstärkas generellt för att skydda civilbefolkningen och civila strukturer i högre utsträckning än i dag. Även sjukvårdsinsatser och humanitära insatser är ofta måltavlor. Skyddet för denna typ av insatser måste förbättras.

I dagens konflikter kan andra aktörer än tidigare vara stridande parter. Det föreligger oklarheter om hur krigets lagar ska tillämpas på civila som är direkt delaktiga i strider. Förhållningssättet gentemot civila som är direkt delaktiga i strider bör ses över. Möjligheterna att på ett effektivt sätt möta terrorister och

olagliga kombattanter med – om så behövs – militära medel bör utvecklas och förstärkas.

Den ökade användningen av privata militära företag och säkerhetsföretag har aktualiserat ett antal nya folkrättsliga frågeställningar. Den folkrättsliga problematiken rör primärt frågor om rättslig status för den personal som arbetar inom privata militära företag och privata säkerhetsföretag samt ansvar för individer, företag och stater vid överträdelser av den humanitära rätten. Sverige ska verka för att den befintliga humanitära rättens regler tillämpas situationsanpassat på privata militära företag och säkerhetsföretag, i enlighet med vad som tagits fram av det s.k. Montreuxdokumentet.

30. Folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottmålsdomstolen m.m., punkt 15 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:48 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 14 och

2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 21 och
avslår motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25,

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 27 och

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 10.

Ställningstagande

Folkrätten reglerar staters relationer med varandra. När folkrätten respekteras minskar riskerna för väpnade konflikter och övergrepp mot civila. Tyvärr ser vi i dag hur folkrätten undergrävs. De USA-ledda anfallskrigen mot Afghanistan och Irak, Rysslands annektering av Krim, Israels bosättningspolitik är alla tydliga exempel på brott mot folkrätten.

Sverige är som litet och militärt alliansfritt land starkt beroende av folkrätten. En värld där det är makt och resurser som styr länders agerande på bekostnad av den internationella rätten kommer att vara en betydligt mer osäker värld för vårt land.

Sverige bör arbeta aktivt för att återupprätta respekten för folkrätten och stärka de institutioner som är satta att försvara den. Folkrättsbrott måste alltid få konsekvenser, oavsett var, av vem eller med vilka motiv folkrätten undergrävs. De institutioner som upprätthåller folkrätten måste stärkas. Utöver FN och Internationella domstolen (ICJ), som är ett av FN:s sex huvudorgan,

handlar det bl.a. om Permanenta skiljedomstolen (PCA), som med fredliga medel löser internationella tvister mellan stater, och Internationella brottmålsdomstolen (ICC) som är den permanenta internationella domstolen med ansvar för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

I väpnade konflikter har systematiska våldtäkter ofta använts som vapen. I säkerhetsrådsresolution 1820 framhålls tydligt att det massiva sexualiserade våldet i konflikter hotar internationell fred och säkerhet. Vänsterpartiet anser att arbetet med att genomföra FN-resolutionen 1820 är ett arbete som måste drivas på flera fronter. Sverige bör verka för att ICC skaffar sig den kompetens som krävs för att kunna utreda misstankar om sexuellt våld och avsätter tillräckligt med resurser för att samla in bevis.

31. Folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottmålsdomstolen m.m., punkt 15 (KD)

av Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 10 och
avslår motionerna
2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25,
2016/17:48 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 14,
2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 21 och
2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 27.

Ställningstagande

Mot bakgrund av den fruktansvärda situationen i bl.a. Syrien måste Sverige prioritera de humanitära frågorna än högre, vara en principiell röst och försvara grundläggande humanitära värden. Sverige måste tydligt stå upp för det folkrättsliga ramverket som skyddar dessa värden. Inom ramen för FN-samarbetet och inte minst genom platsen i säkerhetsrådet måste regeringen intensifiera sina ansträngningar för att få ett slut på omfattande kränkningar av internationell humanitär rätt och sätta stopp för angrepp mot civila, sjukhus och hindrande av humanitär personal.

Särskilt yttrande

Folkrätt, internationell humanitär rätt och Internationella brottmålsdomstolen m.m., punkt 15 (C)

Kerstin Lundgren (C) anför:

I likhet med vad jag anförde i motion 2014/15:2321 ser Centerpartiet det som mycket angeläget att stärka Internationella brottmålsdomstolen. Brott mot mänskligheten och folkmord får inte mötas med straffrihet, och för att säkra att så inte sker är det angeläget att utveckla den universella rätten när nationella domstolar inte förmår pröva sådana anklagelser. Vi vet att straffrihet sår frön till framtida konflikter.

I betänkande UU 2014/15:UU15 behandlades denna fråga utförligt. Jag nöjer mig här med att betona att frågorna kopplade till ICC alltjämt måste ha hög prioritet för att säkra domstolen i en tid då rättssystem hotas och utmanas.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2016/17:62 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik.

Följdmotionerna

2016/17:3585 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om politiska och medborgerliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rättsstatens principer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma i en skrivelse med klara prioriteringar och mål som är möjliga för riksdagen att följa upp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om årliga MR-granskningar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3589 av Sofia Damm m.fl. (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma i en skrivelse med klara prioriteringar och mål som är möjliga för riksdagen att följa upp och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3593 av Karin Enström m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma i en skrivelse med klara prioriteringar och mål som är möjliga för riksdagen att följa upp och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3596 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma i en skrivelse med klara prioriteringar och mål som är möjliga för riksdagen att följa upp och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:82 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsekvent inkludera religions- och övertygelsefrihet i Sveriges breda arbete för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvinnors och flickors religions- och övertygelsefrihet särskilt bör prioriteras i Sveriges arbete med religions- och övertygelsefrihet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag om hur Sverige kan arbeta långsiktigt och strukturerat med frågor rörande religions- och övertygelsefrihet i utrikespolitiken och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen tillsammans med det civila samhället i Sverige bör ta fram ett dialogmaterial för religions- och övertygelsefrihet och för dialog med religiösa företrädare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:123 av Hans Linde m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barns mänskliga rättigheter behöver vara en central del i Sveriges breda arbete för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt behöver stödja tillgång till preventivmedel för unga, faktabaserad sexualundervisning i och utanför skolan samt tillgängliga ungdomsmottagningar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör inleda ett konkret arbete med målet att alla världens stater ska förbjuda barnaga och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet mot könsstympning behöver få en central roll i Sveriges arbete med jämställdhet inom utrikes- och utvecklingspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom utrikes- och utvecklingspolitiken bör verka för en skyndsam och effektiv implementering av FN-resolutionen som uppmanar stater att vidta åtgärder för att förebygga och utrota barn- och tvångsäktenskap samt av de nya utvecklingsmålen som syftar till att utrota barn- och tvångsäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för allas rätt till en identitet och för att understödja att fler

länder utvecklar effektiva folkbokföringssystem, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i utvecklingssamarbetet, utrikespolitiken och främjandeverksamheten bör arbeta för att stater och företag respekterar de internationella överenskommelser som reglerar barnarbete och arbeta för att alla skadliga barnarbeten avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:200 av Mathias Sundin (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att ett demokratiernas förbund inrättas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:810 av Lena Hallengren m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätten till fri abort och behovet av att globalt påverka kvinnors rätt till fri abort och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1082 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om länder som nekar hiv-/aids-smittade inresevisum, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1246 av Elisabeth Svantesson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om genomförande av en aktiv integrering av religionsfrihetsfrågor i utrikespolitiken och utvecklingssamarbetet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1442 av Monica Green (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om verksamheten i UN Women i världen och i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samarbete mellan regeringen och UN Women och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1592 av Annika Lillemets m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ekocid och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppmuntran av riktade insatser till demokratiaktivister och MR-försvarare som verkar i repressiva miljöer och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör uppdra åt en särskild ambassadör att verka för att respekten för religionsfriheten stärks och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2109 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i arbetet med mänskliga rättigheter i utvecklingsländer i högre grad prioritera de sociala och ekonomiska rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att fler stater lever upp till FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i arbetet för jämställdhet i högre grad verka för och lyfta upp sambandet mellan att skapa grundläggande förutsättningar för kvinnor och deras möjlighet till utveckling, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i arbetet för jämställdhet ge högre prioritet åt satsningar för att bekämpa könsrelaterat och hedersrelaterat våld samt människohandel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i arbetet för flickors rättigheter i högre grad bör stödja insatser för att minska antalet flickaborter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bevara tyngden i begreppet mänskliga fri- och rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i högre grad uppmärksamma och verka för barns rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör intensifiera sina ansträngningar i syfte att stödja utsatta och förföljda kristna samt för att fästa världssamfundets uppmärksamhet på förföljda kristnas utsatta situation, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2163 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om internationell solidaritet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2262 av Jan Björklund m.fl. (FP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flickors och kvinnors friheter, rättigheter och möjligheter ska genomsyra den svenska kampen för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlemsland i EU och FN ska agera för att alla länder ska respektera den grundläggande mänskliga rättigheten att kvinnor ska ha tillgång till fria, lagliga och säkra aborter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en intensifierad kamp inom EU, liksom globalt, mot människohandel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i högre grad måste uppmärksamma och driva frågan om förtryck av kvinnor och flickor på grund av religiös tillhörighet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till en FN-resolution med fokus på kvinnor i konstitutionsbyggande och demokratiseringsprocesser, samt kvinnorepresentationen i såväl nationella parlament, regeringar som lokala politiska församlingar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2264 av Birgitta Ohlsson m.fl. (FP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det är centralt att Sverige genom sin utrikes- och biståndspolitik i än högre grad än i dag stöttar demokratiseringsprocesser och enskilda demokratiaktivister och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU:s strategi för demokratiaktivister bör förnyas och utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom vad som anförs i motionen om att svenska ambassader tydligare bör prioritera arbetet för att främja demokrati och mänskliga rättigheter och att Sverige bör påverka EU-delegationer världen över att göra detsamma och tillkännager det för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom vad som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att ta fram en agenda för ett ökat svenskt stöd till demokratiaktivister och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom vad som anförs i motionen om att Sverige inom de multilaterala samarbetena ännu tydligare än i dag måste driva en agenda för ökad demokratisering och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2301 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkra aborter och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2330 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förmedla ”Stockholm Statement of Commitment” via alla svenska beskickningar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör uppdra åt en särskild ambassadör att verka för att respekten för religionsfriheten stärks och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sätta religionsfriheten högt upp på agendan när en ny strategi för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer nu utarbetas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2698 av Tuve Skånberg (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om religioners betydelse för internationell kommunikation och dialog över religions- och kulturgränser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av utbildning för diplomater med inriktning på att bättre förstå religioners betydelse i internationella relationer och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2708 av Tuve Skånberg och Mikael Oscarsson (båda KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att religionsfrihetsfrågorna ska vara en aktiv del i utrikespolitiken och i utvecklingssamarbeten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att UD och Sida ska inhämta och fördjupa kunskapen om religionsfrihetens roll i demokratisering och utveckling och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att UD och svenska ambassader ska bedöma religionsfrihetssituationen i länderna som Sverige har bilaterala relationer med och försvara religionsfriheten i offentlig diplomati och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige på EU-nivå bör se till att religionsfrihetsfrågor och frågor om diskriminering på grund av religion och tro integreras på ett bättre sätt i EU:s utvecklingssamarbete och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2714 av Sofia Damm m.fl. (KD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör spela en aktiv roll i reformeringen av FN-systemet och där i verka för att en form av demokratikriterium införs för en plats i MR-rådet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inom FN krävs kraftfulla åtgärder för att förhindra den stora omfattningen av sexuella övergrepp som pågår i olika konflikter runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.2 Värnandet av de mänskliga fri- och rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.4 Mänskliga rättigheter för alla och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.5 Frihet i den digitala världen och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.8 Krigets lagar och folkrätten och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:48 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att återupprätta respekten för folkrätten och stärka de institutioner som är satta att försvara den och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en fördubbling av FN:s resurser till den samlade människorättsverksamheten som koordineras av högkommissariens kontor och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en reformering av MR-rådets arbetsform och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta aktivt för att stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna inte ska väljas in i MR-rådet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att en särskild rapporteringsskyldighet till FN:s MR-högkommissarie införs för landsamordnarna och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att stärka högkommissariens oberoende och ge de opolitiska övervakningskommittéerna ökade resurser och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att övervakningskommittéerna ges resurser att utföra sitt granskningsarbete och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:90 av Caroline Szyber (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i internationella organ och i bilaterala kontakter kraftfullt bör verka för att barnaga förbjuds i världens alla länder och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:91 av Caroline Szyber (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige med all kraft ska främja mänskliga rättigheter i utrikespolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:136 av Amineh Kakabaveh (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU och ILO och andra FN-organ bör uppmärksamma stora multinationella företags utnyttjande av barnarbete och barnarbetets omfattande skadeverkningar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i EU och FN bör verka för att de stormakter och de stater i Europa som gett upphov till socialt och politiskt kaos i världen tar sitt ansvar för den flyktingsituation som har uppstått, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land inom FN och EU bör verka för att flyktningbarn får stöd med skolgång och försörjning för att förebygga sexhandel och tillfälliga ”äktenskap” med barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att Internationella brottmålsdomstolen, ICC, skaffar sig den kompetens som krävs för att kunna utreda misstankar om sexuellt våld och avsätter tillräckligt med resurser för att samla in bevis, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:464 av Johan Nissinen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för upprättandet av en checklista med kriterier som ska uppfyllas innan det internationella samfundet uppmanar en viss regering att hålla allmänna val, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen, i demokratiseringsarbetet avseende länder som inte uppnår kriterierna i checklistan, ska verka för att kriterierna uppfylls, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:470 av Björn Söder m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i arbetet med mänskliga rättigheter i utvecklingsländer i högre grad prioritera de sociala och ekonomiska rättigheterna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att fler stater lever upp till FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i arbetet för jämställdhet i högre grad verka för och lyfta upp sambandet mellan att skapa grundläggande förutsättningar för kvinnor och deras möjlighet till utveckling, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i arbetet för jämställdhet ge högre prioritet åt satsningar för att bekämpa könsrelaterat och hedersrelaterat våld samt människohandel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i arbetet för flickors rättigheter i högre grad bör stödja insatser för att minska antalet flickaborter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bevara tyngden i begreppet mänskliga fri- och rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i högre grad uppmärksamma och verka för barns rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör intensifiera sina ansträngningar i syfte att stödja utsatta och förföljda kristna samt för att fästa världssamfundets uppmärksamhet på förföljda kristnas utsatta situation, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör agera för att den oberoende experten för hbtq-frågor i FN:s råd för de mänskliga rättigheterna ska få goda organisatoriska och finansiella förutsättningar att genomföra sitt uppdrag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör använda sin plats i FN:s säkerhetsråd till att uppmärksamma situationen för hbtq-personer i konflikt- och postkonfliktländer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att lyfta hbtq-frågorna i alla relevanta forum inom FN-systemet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom ramen för den feministiska utrikespolitiken bör uppmärksamma situationen för homo- och bisexuella flickor, kvinnor och icke-binära personer oavsett eventuell transerfarenhet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till hur stödet till hbtq-organisationer i syd kan förstärkas och göras mer flexibelt och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:986 av Lena Hallengren m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätten till fri abort och behovet av att globalt påverka kvinnors rätt till fri abort och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1055 av Annika Lillemets och Valter Mutt (båda MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ekocid och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1066 av Jan Björklund m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige genom sin utrikes- och biståndspolitik i än högre grad än i dag ska stötta demokratiseringsprocesser och enskilda demokratiaktivister och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska ambassader tydligare bör prioritera arbetet för att främja demokrati och mänskliga rättigheter och att Sverige bör påverka EU-delegationer världen över att göra detsamma och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att ta fram en agenda för ett ökat svenskt stöd till demokratiaktivister och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom de multilaterala samarbetena ännu tydligare än i dag måste driva en agenda för ökad demokratisering och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flickors och kvinnors friheter, rättigheter och möjligheter ska genomsyra den svenska kampen för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som såväl enskilt land som medlemsland i EU och FN ska agera för att alla länder ska respektera den grundläggande mänskliga rättigheten att kvinnor ska ha tillgång till fria, lagliga och säkra aborter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en intensifierad kamp inom EU, liksom globalt, mot människohandel och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i högre grad måste uppmärksamma och driva frågan om förtryck av kvinnor och flickor på grund av religiös tillhörighet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till en FN-resolution med fokus på kvinnor i konstitutionsbyggande och demokratiseringsprocesser, samt kvinnorepresentationen i såväl nationella parlament och regeringar som lokala politiska församlingar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hbt-frågor som en del av Sveriges arbete internationellt för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1195 av Hans Linde m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att ILO ska ges möjlighet att utfärda sanktioner mot de stater som bryter mot ILO:s kärnkonventioner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU ska ställa tydliga krav på ratificering av ILO:s åtta

- kärnkonventioner vid förhandlingar om associationsavtal och andra former av handelsavtal och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på bindande riktlinjer för företagens ansvar och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
 8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en ambassadör för Global Deal och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom ramen för Global Deal särskilt bör verka för att avskaffa diskriminering på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ för att Sverige ska ratificera ILO:s konvention 189 och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att arrangörer av internationella idrottsevenemang ska respektera löntagares fackliga rättigheter både under förberedelser inför och vid genomförande av evenemangen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1923 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förmedla deklarationen Stockholm Statement of Commitment via alla svenska beskickningar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2349 av Börje Vestlund (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer jämställd värld och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2504 av Jeff Ahl m.fl. (SD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i högre grad uppmärksamma och verka för barns rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.2 Värmandet av de mänskliga fri- och rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.3 Ökad frihet för världens kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.4 Mänskliga rättigheter för alla och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.5 Frihet i den digitala världen och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.9 Krigets lagar och folkrätten och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 6.4 Ett starkare stöd för kvinnor och barn och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste intensivifiera sina ansträngningar att förmå FN:s säkerhetsråd att arbeta för att få ett slut på omfattande kränkningar av internationell humanitär rätt och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla diplomater bör ha genomgått utbildning i frågor som rör religionsfrihet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i sina partnerländer bör verka för att förhindra att nya lagar stiftas som begränsar civilsamhällets möjligheter att verka och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3208 av Sofia Damm m.fl. (KD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör spela en aktiv roll i reformeringen av FN-systemet och däri verka för att en form av demokratikriterium införs för en plats i MR-rådet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det krävs kraftfulla åtgärder för att förhindra den stora omfattningen av sexuella övergrepp som pågår i olika konflikter runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avslås av utskottet i förslagspunkt 16

Övriga yrkanden

Motion	Motionär	Yrkande
2015/16:200	Mathias Sundin (L)	
2015/16:810	Lena Hallengren m.fl. (S)	
2015/16:1082	Jan R Andersson (M)	
2015/16:1246	Elisabeth Svantesson (M)	
2015/16:1442	Monica Green (S)	2 och 3
2015/16:1592	Annika Lillemets m.fl. (MP)	
2015/16:2163	Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S)	
2015/16:2301	Ulrika Karlsson i Uppsala (M)	
2015/16:2330	Ulrika Karlsson i Uppsala (M)	1
2015/16:2698	Tuve Skånberg (KD)	1 och 2
2015/16:2708	Tuve Skånberg och Mikael Oscarsson (båda KD)	1, 2, 4 och 5
2016/17:90	Caroline Szyber (KD)	1
2016/17:91	Caroline Szyber (KD)	2
2016/17:136	Amineh Kakabaveh (V)	1, 7 och 9
2016/17:986	Lena Hallengren m.fl. (S)	
2016/17:1055	Annika Lillemets och Valter Mutt (båda MP)	
2016/17:1923	Ulrika Karlsson i Uppsala (M)	1
2016/17:2349	Börje Vestlund (S)	